

סדר מצוה יומית מצות המלך

הנקרא סמ"ה - והוא סדר מצות היום
מיוסד ללמוד מצוה אחת בכל יום
מתקנה חד מבעלי התוספות
רבינו יצחק מקורביל בעל הסמ"ק ז"ל

חג הסוכות ושמיני עצרת

מאת כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק בעל משנה הלכות
מאונגוואר זצוקללה"ה



ונלוה אליו עובדות
מרבנו זי"ע
מלוקט מספר פרסומי ניסא

תפלה קצרה לפני לימוד המצוות

מאת כ"ק מרן אדמו"ר זצוקלה"ה

רבוֹן העוֹלָמִים מֶלֶךְ עֶלְיוֹן אֲדוֹן הַכֹּל אֵב
תַּרְחֻמִּים וְהַסְלִיחוֹת מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה'
אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּקִדָּה וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה עַל
אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְהַבְדַּלְתָּנוּ מִן
הַתּוֹעִים וְקִרְבָּתָנוּ לַעֲבוּדְךָ וְנָתַתָּ לָנוּ תוֹרַת
אֱמֶת חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים יִשְׂרָאֵל וְחַי עוֹלָם נִמְעַת
בְּתוֹכָנוּ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קְרֵאתָ:

אֲנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים פָּתַח לָבָנוּ בְּתוֹרָתְךָ
וְאַחֲרֵי מִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּךְ נִפְשָׁנוּ וּמִבְּנֵיךָ
תְּבַיְנֵנוּ לְהַבִּין וְלַהֲשִׁיב לְשִׁמְעַת לְלִמּוּד וּלְלִמּוּד
לְשִׁמּוּר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקִיּוֹם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד
תוֹרָתְךָ וּמִצְוֹתֶיךָ בְּאַהֲבָה לְכוֹן לְאַמְתָּה וְלַהֲבִין
עִמָּךְ סוּדוֹתֶיךָ, וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל שְׁגִיאַת וּטְעוּת,
וְתִשֵּׁם בְּלָבָנוּ אֶהְיֶיךָ וְיִרְאַתְךָ כֹּל יְמֵי חַיֵּינוּ וְכוּף
אֶת יִצְרָנוּ לְהִשְׁתַּעֲבֵד לָךְ וְתַתְּנֵנוּ לְחֵן לְחֶסֶד
וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל רֹאֵנוּ, וְשִׁירָאוּ
מַעֲלוֹתֵינוּ וְלֹא חֲסִירוֹנוֹתֵינוּ, וְכֵן אֲנַחְנוּ מֵהֶם,
וְתִגְבִּיהַ קִרְנָנוּ לְמַעַלָּה, וְתַצִּילֵנוּ מִכָּפַר כָּל אוֹיֵב,
וְכָל חַוְשָׁבִים עָלֵינוּ רָעָה מִהֲרָה הַפֵּר עֲצָתָם
וְקַלְקַל מַחֲשַׁבְתָּם וַעֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמוֹכָה אוֹת:

וְהִרְנֵי בּוֹלֵל עֲצָמֵי בָשֶׂם כֹּל יִשְׂרָאֵל בְּלִמּוּד
הַמִּצְוֹת וְהַלְבוּתֵיהֶם שְׂאֵנִי לִמּוּד הַיּוֹם
וּבְכָל יוֹם, וְלֵאמֹר כֹּל נִפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הַקְדוּשִׁים
וְלֹהֲבָל בָּהֶם בְּכָל וּפְרָט, וְיֵהָא לִמּוּד זֶה עוֹלָה
לְפָנֶיךָ אֲבִינוּ מִלָּבָנוּ כְּאֵלּוּ קִימַתִּי כֹל מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ
חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו וְגִזְרוֹתָיו וְנִשְׁלָמָה פְּרִים שְׂפָתֵינוּ,
וְזִכּוֹת מוֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה עֶבֶד נֶאֱמָן אֲשֶׁר עַל יָדוֹ
נָתַתָּ אֵלֶּה הַמִּצְוֹת יַעֲמֹד לָנוּ וְלְכָל יִשְׂרָאֵל וְנִהְיָה
אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ וְצִאֲצֵאֵי עַצְמָנוּ וְצִאֲצֵאֵי עַמְּךָ
בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ וְלִזְמוֹדֵי תוֹרָתְךָ
לְשִׁמְחָה, וְתִמְהַר וְתַחֲיֵשׁ לְגֻאֲלָנוּ עַל יְדֵי מוֹשִׁיחַ
צִדְקָנוּ וְתִבְנֶה בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְשֵׁם נִעֲבָדְךָ בִּירְאָה
כִּימֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קִדְמוֹנוֹת:

(אחר הלימוד יאמר גם ברוך אלהינו שבראנו לְבָבוֹד וכו').

מצות המלך

משנה הלכות



בהוצאת מכון

"משנה הלכות גדולות"

להוצאת ספרי

כ"ק מרן אדמו"ר הגדול זצוקלה"ה

בנשיאות כ"ק טרנ האדמו"רים שליט"א



כל הזכויות שמורות

קרית אונוואר, רמת

ת.ד. 23451

ירושלים - 9123401

02-5869097

1578 53rd Street

Brooklyn, N.Y. 11219

U.S.A.

(718) 851-0806

הוצאה לאור:



02-5869097

מִצְוַת פֶּחַ

חֲגִיגַת הָרֶגֶל (מִצְוֹת עֲשֵׂה ל"ו)

**צִוְּתָה הַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָעַם קְדִישׁוֹ לַחֹג וְלַעֲלוֹת לַמִּקְדָּשׁ לָרֶגֶל בְּשָׁלֹשׁ
רִגְלִים, שְׁנַאֲמָר (שְׁמוֹת כג, יד) 'שָׁלֹשׁ רִגְלִים תֵּחֹג לִי בַשָּׁנָה'.**

משנה הלכות

לקללה, ולכן הזהירנו מכל זה, ונאמין בו
יתברך שמו ונהיה ראויים לקבל כל הטוב
מאיתו יתברך. ועיין לקמן מצוה תס"ד.

פח) אופן קיום המצוה. קיום המצוה, שלש
מצות נוהגות ברגל, חגיגה, ראייה,
ושמחה^א, וטעון לינה בירושלים אף אם לא
הביא קרבן^ב. קרבן חגיגה מביא ביום טוב
ראשון לשלמים^ג, ולא יפחות בה משתי כסף
או יותר^ד.

פרטי דינים. השותפין מביאין קרבן אחד,
ובלבד שיגיע לכל אחד שתי כסף^ה. לא
הקריב בראשון מקריב כל החג ואפילו ביום

ועבדוהו חייב מיתה, ואם לא עבדוהו אף על
פי שקיבלו ממנו פטור, והוא דין מחודש,
אמנם המסית לעבוד את אחרים כיון שקבלו
ממנו אף על פי שלא עבדוהו חייב מיתה^ו.

שאר פרטים וכללים. אם המדיחים נשים
אינם נדונים בעיר הנדחת^ז. ונוהג דין
זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות,
ובזמן שהסנהדרין דנין נידון בסקילה. וכל
ההרחקות האלו בעבודה זרה וגודל עונשה
הוא לטובתינו לבלתי ידח ממנו נדח, כי השם
יתברך ב"ה אין בו לא קנאה ולא תחרות,
אמנם הוא רוצה הוא להטיב לבריותיו,
והמתפשט מאמונת ה' אינו ראוי לברכה אלא

יא. שם ה"ח. יב. שם פ"ד ה"ג. פח) א. רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"א. ב. תוס' ר"ה ה. ד"ה מה חג המצות
טעון לינה, בשם ירושלמי. ג. רמב"ם שם ה"א וה"ה. ד. שם ה"א. ה. טורי אבן חגיגה דף ו', הובא
במנחת חינוך.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שְׁנַצְטוּיֵינוּ לַעֲלוֹת לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ עִם קָרְבָן, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שמות שם טו) 'וְלֹא יֵרָאוּ פָנֵי רִיקָם', וְאַף עַל פִּי שֶׁהַגּוֹף הוּא הִנֵּהנָה מֵאוֹתָהּ הָאֲכִילָה, מִכָּל מָקוֹם עָקַר הַהֲנָאָה לְנִשְׁמָה שֶׁתִּתְחַזֵּק לְהִרְאוֹת פְּעֻלוֹתֶיהָ בְּגוֹף עַל יְדֵי שֶׁתִּתְעַדֵּן וְתִתְעַנֵּג הַנֶּפֶשׁ בְּשִׁפְתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים בְּאֲכִילָה וְשִׁמְחָה שֶׁל מִצְוָה מְשֻׁלָּמִים וְקָרְבָן חֲגִיגָה. וְהָאֲמַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שָׁמוּ אֵין צָרִיךְ דְּבַר מִיִּדְּנוּ כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (תהלים ג, יב) 'אִם אֶרְעֵב לֹא אֶמַר לָךְ', מִכָּל מָקוֹם בְּדַמְיוֹן נִפְשָׁנוּ אֲנַחְנוּ רוֹאִים כְּאִלּוּ נַעֲמֵד לִפְנֵינוּ, וְהָאֲמַת שֶׁהַנֶּפֶשׁוֹת קְרוֹבוֹת אֶל הַטּוֹב בְּמָקוֹם הַהוּא יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הַמְּקוֹמוֹת (חינוך).

חגיגה ז. רמב"ם הל' חגיגה פ"א, סה"מ מ"ע נ"ב, סמ"ג עשין רכ"ז, יראים קב"ו.

משנה הלכות

זקן וחולה, וענוג שאינו יכול להלוך יחף בלי מנעלים ובלי משענת, וטמא וערל². חציו עבד וחציו בן חורין מחלוקת הפוסקים³. לא היה ראוי בראשון פטור מן התשלומין⁴. קטן שהגדיל בתוך הרגל נראה דפטור מן הקרבן דלא היה ראוי ביום ראשון. ודעת הריטב"א [סוכה מז: ד"ה רגל] דקטן שהגדיל תוך הרגל של סוכות חייב לחוג בשמיני עצרת. הדר בחוץ לארץ פטור מן הראיה [תוס' פסחים ג: ד"ה מאליה], והרמב"ם לא הביא דין זה, ועיין משנה למלך הל' קרבן פסח [פ"א ה"א].

כללים. נוהג בזמן הבית ועובר עליה, ונראה בעזרה ביום ראשון של חג ולא הביא קרבן ביטל עשה זו, ואקרבן ראה עובר גם בלאו. ואינו לוקה עליו שהרי לא עשה מעשה.

טוב אחרון שהוא שמיני עצרת, ושבעות יש לו תשלומין כל שבעה כחג המצות⁵. עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו, והוי מעוות שלא יוכל לתקון⁶. הקריב קרבן חגיגה בערב יום טוב ואכלה ביום טוב, נחלקו הראשונים אי יוצא בה (עיין בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ג ס' ר"ח מירושלמי). באה מן החולין או ממעות מעשר שני המעורבות עם מעות חולין⁷. יש לו אוכלים הרבה מצוה להקריב הרבה קרבנות⁸.

הנדחין והפטורים. חל יום טוב ראשון בשבת אין חגיגה דוחה שבת, ויש לו תשלומין⁹. ואינו דוחה את הטומאה¹⁰. ואלו הפטורים מזה, נשים ועבדים טומטום ואנדרוגינוס חרש ואילם שוטה וקטן, וסומא אפילו בעין אחת, וחירג אפילו ברגל אחת,

1. רמב"ם שם ה"ז. 2. רמב"ם שם ה"ו. 3. רמב"ם שם פ"ב ה"ח. 4. רמב"ם שם פ"א ה"א. 5. רמב"ם שם ה"ח וה"ד. 6. רמב"ם שם ה"ח. 7. רמב"ם שם פ"ב ה"א. 8. רמב"ם וראב"ד שם. 9. רמב"ם שם ה"ה.

שְׁלֹא בָצַעַר, אֲלֵא שֶׁהֲרַעוֹתִי אֶת מַעֲשֵׂי וְקִפְחָתִי אֶת פְּרִנְסָתִי שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה
ה, כה) 'עוֹנוֹתֵיכֶם הָמוּ, וְחֹזֶר הִקְלָלָה עַד אָדָם הָרָאשׁוֹן שֶׁנִּתְקַלְקַל בְּזַעַת
אִפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם' (בראשית ג, יט). וְלִכְּנָן בְּיוֹם כְּפוּר שֶׁהוּא יוֹם תְּקוּן הַמַּעֲשִׂים
חֹזֵר הַדָּבָר לְתַכְלִית הַיִּצִּירָה וְשִׁבְתָּ שִׁבְתּוֹן הוּא לָכֶם'.

יומא פח. שבת קיד: מגילה ז. כריתות כ. רמב"ם הל' שביתת עשור פ"א, ספר המצוות מצות
עשה קס"ה, סמ"ג עשין ל"א לא תעשה ס"ח.

מצוה שיח

לְשִׁבְתָּ מִמְּלָאכָה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל סְבוֹת (מצות עשה קכ"ג)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁבְתָּ מִמְּלָאכָה שְׁאִינָה צָרָךְ אֲכַל נֶפֶשׁ בְּיוֹם
רֵאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסְּבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג, לה) 'בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ
יְהִי לָכֶם'.

משנה הלכות

עיין מה שכתבנו במצוות רצ"ז-רצ"ח ש-ש-ש-ש
ש"ח-שט-שי-שיא. וכל מלאכת שלש רגלים
חד הוא^א.

חלות החג. והנה יום ראשון של סוכות חל
ביום שחל בו ראש השנה לעולם,
וסימנו בגה"ז^ב.

דיני ערב יום טוב. ואסור לעשות מלאכה
ערב סוכות מן המנחה ולמעלה, רוצה
לומר מנחה קטנה, ובעל נפש יחמיר לעצמו
ממנחה גדולה, והעושה בו מלאכה אינו רואה
סימן ברכה לעולם, ואפילו הרויח בזו יפסיד
ממקום אחר כנגדו^ג.

בשול"ת משנה הלכות (ח"ג סי' מ"ט) ובעל
נפש יחמיר לעצמו^ב.

הוצאת תינוק. ואסור להוציא תינוק בידו,
בין שהוא יודע להלך או לא, ולדעת
המגן אברהם חייב חטאת^ד. ואם אי אפשר
טוב שתשב האם בבית ותתפלל לה, וזכות
המצוה תגן עליה, מלחלל יום כיפור ח"ו,
ואפילו אם צריכה לומר יזכור תאמר בביתה.

כללים. והעובר על מצוה זו ביטל עשה ועבר
על לא תעשה שיש בה כרת, ונוהג
בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

שיח) כלל מלאכת יום טוב. קיום המצוה,

יב. עיין שם באלף המגן אות ז. יג. או"ח הל' שבת סימן ש"ח סמ"א. ובמגן אברהם ס"ק ע"א.
שיח) א. רמב"ם הל' יו"ט פ"א ה"א. ב. עיין או"ח סי' תכ"ח ס"ב. ג. רמב"ם שם פ"ח הי"ז. או"ח סי' רנ"א
ס"א, ובט"ז ס"ק א.

מִשְׁרָשִׁי הַמִּצְוָה. שְׁפִינָן שֵׁישׁ לוֹ קְרוּאִים מְזֻמָּנִים שָׁבָאוּ לְהִתְאָכֶסֶן אֶצְלוֹ, בְּלוּמֵר הָאֲבוֹת הַקְדוּשִׁים הַבָּאִים לְחִסּוֹת בְּפִסְכָּהּ, כְּמוֹ שְׁאָנוּ מְזֻמָּנִים אוֹתָן בְּתַפְלוֹת 'עוֹלוֹ אֲשַׁפְּיוֹן עֲלָאִין קְדִישִׁין', וְרָאוּי לְכַבֶּדָם בְּכָל הָאֶפְשָׁר וּכְבוֹד הָרָאוּי לָהֶם, וּמִן הָרָאוּי שֶׁלֹּא לְהִתְעַסֵּק בְּמִלְאָכָה וְעֵסֶק אַחֵר לְכַבּוֹדָם כִּדִּי שֶׁתְּמִיד מִדֵּי עֶבְרָם יִסּוּרוּ שָׁמָּה שְׁנָה שְׁנָה לְהִנִּיחַ בִּרְכָּה אֶל בֵּיתוֹ. וְזֶה שֶׁאָמַר הַפְּתוּב 'מִקְרָא קִדְשׁ יִהְיֶה לָכֶם', וְלִכְּנֵן מִצְוָה לְהִזְמִין עֲנִיִּים עַל שְׁלַחְנוֹ, וְכִשְׁמוּצָאִים שְׁמַאֲכִיל לְעֲנִיִּים בְּלֵן מְבָרְכִין אוֹתוֹ, וְחֵם וְחִלְיָלָה לְהַפְּוֹדָה (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה קכב. ועיין שם לא תעשה קצנ). גַּם כִּי מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשִׁמּוֹחַ בְּחַג הַסִּפּוֹת, שֶׁקְרָאוּ הַתּוֹרָה 'זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ', וְאִם יִהְיֶה טָרוּד בְּמִלְאָכָתוֹ וְעֵסֶקְיוֹ לֹא יִהְיֶה פָּנוּי לְשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, גַּם כִּי לְפַעְמִים יִדְאֹג

משנה הלכות

מערב יום טוב^ז. וצריכה ליזהר שלא ידבקו בידה ובגופה מתבשילין המדבקין^ט, ועיין ביורה דעה (סי' קצ"ט) פרטי דינים.

איגוד הלולב. האוגד לולב ביום טוב אסור לעשות קשרים אלא עושה עניבה, ובחול המועד עושה הקשרים, ויש ליזהר לקשרו בערב יום טוב^י.

תפירת עופות ממולאות ביום טוב. עופות שממלאין אותן בשר וביצים ותופרין בחוט, יש לתקן החוט ולהכניסו במחט קודם יום טוב, ובשעת הדחק ששכח יש להקל ביום טוב, נתעקמה המחט אסור לפשטה לאחר שתפר העוף, ונהגו לשרוף החוט כדי ליטול המחט ולא לחתוך ואם קשה לו לשרוף חותך כדרכו^{יא}.

הפרשת חלה ביום טוב. המפריש חלה ביום טוב לא ישרפנה, אלא יניחנה בכלי ויכנסה, ובמוצאי יום טוב ישרפנה^{יב}.

לבישת הלבנים וטבילה ביום טוב. אשה שהגיע זמן לבישת לבנים שלה ביום טוב, צריכה להכין לה חמין מערב יום טוב לרחוץ באותו מקום ובין ירכותיה, ותרחץ בידים ולא בבגד שלא תבוא לידי סחיטה, ותלבש ותציע כדרכה, ויש מקומות שנהגו שלא ללבוש לבנים ביום טוב ובמקום שאין מנהג יש להתיר^{יג}, לא הכינה חמין מערב יום טוב תרחץ בצונן ואפילו כל גופה. אשה שהגיע ליל טבילתה ביום טוב שאי אפשר לחוף תחוף מערב יום טוב, וכן אם חל הרגל יום ה'–ו' וליל טבילתה בליל שבת תחוף

ז. עיין זוה"ק ח"ג קג: ה. עיין זוה"ק שם קד. ו. רמב"ם שם פ"ג ה"ח ט. או"ח סי' תק"ו ס"ד. ז. ש"ך יו"ד סי' קצ"ט ס"ק י"ב בשם משאת בנימין סי' ה. ח. יו"ד סי' קצ"ט ס"ו. ט. שם בהגה. י. או"ח סימן תרנ"א ס"א. יא. או"ח סי' תק"ט ס"ג, ומגן אברהם ס"ק ט (ועיין גם במגן אברהם שם ס"א ס"ק א).

על משא ומתן ויבטל משמחת החג לגמרי, וכל שכן בזמן הבית שצריכין להיות פגונים לעלות לרגל ולהקריב קרבנות לה', יהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן.

רמב"ם הל' יום טוב פ"א, ספר המצוות מצות עשה קס"ו לא תעשה שכ"ז, סמ"ג עשין ל"ז לאוין ע"ד, אורח חיים תצ"ה, יראים קכ"ב.

מצוה שיט

אסור מלאכה ביום ראשון דספות (לא תעשה קצ"ה)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא לעשות מלאכה שלא לצורך אכל נפש ביום ראשון של חג הסוכות שהוא ט"ו בתשרי, שנאמר (ויקרא כג, לד-לה) 'דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו'. ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו.

משנה הלבית

כלים חדשים ביום טוב. והנה יש אוסרים לבשל בקדירות חדשות ביום טוב ולכן נוהגין כשקונים קדירות חדשות ליום טוב, ובפרט בפסח, שמבשלין בהם קודם יום טוב^א, ויש מחלקין דרך בכלים שאינם גלאזיר"ט, אבל כלים גלאזיר"ט מותר לבשל בהם בתחילה בפסח ושאר ימים טובים, וכן כתבו האחרונים ז"ל, ובעת הדחק ששכח לבשל קודם או שלא ידע מזה קודם יום טוב ואין לו קדירה אחרת מותר^ב.

טחינה ביום טוב. מותר לכתוש תמכא שקורין כרי"ן, ויש לשנות קצת מבחול^ג. ומותר לגרור גבינה במורג חרוץ רי"ב אייזן וכן מצות^ד, וכן קאקא"ו לעשות

טבילת כלים ביום טוב. כלים שצריכים טבילה או הגעלה או ליבון יעשה הכל מערב יום טוב^ה, ואם שכח או שנטרפה ביום טוב עיין באלף המגן^ו, ויעשה שאלת חכם.

כללים. וכל מי שאינו שובת מכל מלאכה בסוכות ביטל עשה זו לבד מהלאו שבו, ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

שיט) כלל מלאכת יום טוב. מדיני המצוה עיין במצוה הקודמת ובמה שצינתי שם. ודיני ששת ימי יום טוב הכל אחד הוא.

יב. או"ח שם ס"ז. וסי' שכ"ג ס"ז. יג. סי' תרכ"ה סקל"ב. שיט) א. רמ"א א"ח סי' תקכ"ב ס"ד. ב. מגן אברהם שם ס"ק י"ד. ג. בט"ז שם ס"ק ה. ד. מגן אברהם סי' תקכ"ד ס"ק ז. ה. רמ"א שם. ועיין מגן אברהם ס"ק ח.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כְּתַבְנוּ כָּבֵד בְּמִצְוֵה שִׁ"ח, וְעוֹד יֵשׁ טַעַם בְּדָבָר מֵהַ
שְׁכִתְבָהּ הַתּוֹרָה (ויקרא כג, מב-מג) 'בַּסֶּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. לְמַעַן
יָדְעוּ דִרְתִּיכֶם כִּי בַסֶּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם, וְהֵם לֹא עָשׂוּ שָׁם מְלָאכָה בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם כִּי אֶרֶץ לֹא זְרוּעָה
הוּא, וְצָרִיד לְקִימָהּ דְּגִמְתָּהּ. וְאִם יִהְיֶה טָרֹד בְּמְלָאכָה לַפְעָמִים לֹא יִהְיֶה
לוֹ פְּנָאִי וּזְמַן לִכְנֹס וּלְיֹשֵׁב בַּסֶּכֶת כָּלֵל מְרַב עֶסְקוֹ וְלִשְׂאָ וּלְתַן בְּעִנְיָנָהּ
וּבְעִנְיָנָא דִּיּוֹמָא, וְיִתְקַלְקַל הַמַּטָּרָה וְלֹא יָדְעוּ דְּזִרְוֹת הַבָּאִים 'כִּי בַסֶּכֶת
הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' (עיין מצודת דוד (רדב"ז) מצוה קטז). וְכֹא סִפּוֹת בְּזִמְן
הָאֶסִיף לְרַמּוֹ עַל זְמַן אֶסִיפַת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם, וְיִקַּח מוֹסָר מֵעֵץ הַשָּׁדָה
וְעֵשֶׂב הָאֶרֶץ הָעוֹמְדִים דְּשִׁנִּים וְרַעֲנָנִים מְנִיסִין, וְהַכֹּל נֹתְנִים יְכוּלָה וּפְרִיָה,
וְעַם כָּל זֶה בְּהִגִּיעַ הַחֶרֶף כָּל עֵשֶׂב הָאֶרֶץ יִהְיֶה לְעֹפֶר וְעֵלָה אֵילָן יָבֵל.
וְדָבָר בְּעֵתוֹ מֵהַ טוֹב לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּיָמִים הָהֵם לְיֹשֵׁב בְּדִירַת אֶרְעֵי,
וְיִתֵּן אֶל לְבֹו הַיּוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה אֶרְעֵי וְיַעֲשֶׂה חֲשָׁבוֹן עִם נַפְשׁוֹ וּתְשׁוּבָתוֹ
מִהֲרָה תַּצְמִיחַ וְטוֹב לוֹ (אשל אברהם (טובייאנה) מצוה לו).

מראה מקומות עיין במצוה הקודמת.

משנה הלכות

להקל אפילו בבהמה העומדת לחליבה, ויותר
טוב אם אפשר לו לעשות החליבה על ידי
עכו"ם לאוכלין. ומותר לומר לעכו"ם להחליב
בהמתו בשבת.^א

לצאת במקל. אין הסומא והזקן יוצא במקלו
ולא הרועה בתרמילו ביום טוב
לרשות הרבים או לכרמלית, ודיני חגור ביום
טוב כמו בשבת (עיין או"ח סי' ש"א)^ב. מי
שנתכווצו גידי שוקיו מותר לצאת במקלו.^ג

שיקולאדי' ומותר לטחון קאפי ברחיים של
יד, ובכולם אם אפשר יעשה על ידי שינוי,
וברחיים של חנוני אסור אפילו ביום טוב
שני.^ד

חליבה. אסור לחלוב בהמה שעומדת
לחליבה או לגדל ולדות, אבל
בהמה העומדת לאכילה מותר לחלוב אותה
לקדירה שיש בו אוכלין.^ה ובמקום מניעת
שמחת יום טוב כגון שאין לו מה לאכול יש

ו. ע"פ ירמיה ב, ב. ז. עיין שערי תשובה שם. ח. שם בשערי תשובה ס"ק ג. ט. או"ח סי' תק"ה ס"א.
י. משנה ברורה שם ס"ק ד. יא. או"ח סי' ש"ה ס"כ. יב. רמב"ם הל' יו"ט פ"ה ה"ג. או"ח סי' תקכ"ב ס"א,
וט"ז שם ס"ק א. יג. או"ח שם ס"ג.

מצוה שב

הקִרְבַּת קֶרֶפֶן מוֹסֵף בַּחֲג הַסִּפּוֹת (מצות עשה קכ"ד)

צִוָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת מוֹסֵף בַּחֲג הַסִּפּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג, לו) 'שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרִיבוּ אֵשָׁה, וְזֶהוּ מוֹסֵף הַחֲג'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי סֵךְ הַפָּרִים הַקִּרְבִּים בְּיָמֵי הַחֲג הֵם שִׁבְעִים, יִרְמֹזוּ לְשִׁבְעִים אֲמוֹת הָעוֹלָם וְשִׁרֵי מַעְלָה הַסּוֹכְכִים כְּפֶא הַכְּבוֹד מִבְּחוּץ. וְסֹדֶר הַקִּרְבָּתָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם פּוֹחַת וְהוֹלֶךְ, רוֹמֵז לְמַלְכֵי הָאֲדָמָה שֶׁמִּתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים, וְלָכֵן קוֹרִין בַּהִפְטָרָה בַּחֲג הַסִּפּוֹת שֶׁכָּל הַגּוֹיִם

משנה הלכות

שימצא קרבן יום שביעי פרים שבעה אילים שנים כבשים ארבעה עשר כולן עולות, ושעיר חטאת אחד.^ד נמצאו סך הכל פרים הקרבים בחג שבעים, וכבשים צ"ח ואילים ארבעה עשר, סך הכל קפ"ב כמנין 'יעקב'.

ניסוך המים. ומנסכין מים כל שבעת הימים על גבי המזבח, ודבר זה הלכה למשה מסיני.^ה

שירה למוסף. בכל יום היו אומרים שירה בפני עצמה על מוסף היום.^ו

סדר הקרבתן. וסדר הקרבתן לפי שהמשמרות כולן מקריבין ביום טוב וכ"ד משמורות הן, ביום טוב ראשון הי"ג פרים וב' אילים ושעיר כל משמר מקריב בהמה אחת, נשאר י"ד כבשים לשמונה משמרות, ששה משמרות מקריבין שנים שנים ושני משמרות מקריבין אחד אחד,

להזהר מהוללות. וחייבים בית דין וכל מי שבידו להזהיר את העם ביום טוב שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם בשמחה לשתות יין וכל שכן בשחוק וקלות ראש ולא ימשכו ביין שמא יבואו לידי עבירה, ולא נצטוונו על הוללות וסכלות ביום טוב ח"ו אלא על שמחה שיש בה עבודת היוצר כי קדוש היום לאדונינו ויהיו כולם קדושים.^ז

(שכ) מספר קרבנות מוסף. ביום הראשון של חג הסוכות, לבד מקרבנות שמקריבין בכל יום, מקריבין במוסף היום שלשה עשר פרים ואילים שנים וארבעה עשר כבשים בני שנה כולן עולות, ושעיר חטאת אחד נאכלת, וכן כל יום ויום משבעת ימי החג מקריבין שני אילים וי"ד כבשים ושעיר חטאת בכל יום שוה,^ח אבל הפרים פוחתין אחד בכל יום, בשני מקריבין שנים עשר, בשלישי אחד עשר, וכן לעולם עד

יד. רמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"כ-כא. או"ח סי' תקכ"ט ס"ד. (שכ) א. עיין סוכה נה: ב. רמב"ם פ"י מהלכות תמידין ה"ג. ג. שם ה"ד. ד. רמב"ם שם ה"ו. ה. שם ה"א.

מִתְקַבְּצִים וּבָאִים עִם גּוֹג וּמָגוֹג לְמַלְחָמָה עַל יְרוּשָׁלַּיִם, וְאֵז 'יִפְקֹד ה'' עַל צָבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ מִדְּבָר (ישעיה כד, כא). וְהָאֵלִים וְהַכְּבָשִׁים שְׂרוּמְזִים עַל סִטְרָא דְקִדְשָׁה, הֵם עוֹמְדִים עַל עַמָּדָם בְּזִקְיָה וְלֹא מִתְמַעְטִין (עַץ הַחַיִּים (טובי'אנה) מצוה רה). וְעוֹד יֵשׁ רְמֹז כִּי ג' רְגָלִים רוֹמְזִים לַיָּמִי חָלְדוּ שֶׁל אָדָם שֶׁנֶּחֱלָקוּ לְג' זְמָנִים, יָמֵי הָעֲלִיָּה וַיָּמֵי הָעֲמִידָה וַיָּמֵי הִירִידָה, וְחַג הַסְּכּוֹת הוּא בְּסוֹף הַקַּיִץ רְמֹז לַיָּמִי הִירִידָה, וּמִטַּעַם זֶה הָיוּ קָרְבָּנוֹתָיו הַלּוֹךְ וְחֹסֵר שְׁבָעִים פָּרִים בְּנֹגֵד שְׁבָעִים שָׁנָה, וּבְשָׁמִינִי עֲצַרְתָּ וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת שְׁמָנִים שָׁנָה בִּינָה זֹאת (אשל אברהם (טובי'אנה) מצוה לו).

סוכה נה: רמב"ם הל' תמידין פ"י, ספר המצוות מצות עשה נ"ו, סמ"ג עשין ר"ה.

מצוה שכא

שְׁבִיתָת מְלֶאכָה בְּשָׁמִינִי עֲצַרְתָּ (מצות עשה קכ"ה)

צְנוּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לָעַם קִדְשׁוֹ לְשִׁבְתָּ מִמְּלֶאכָה שְׁאִינָה צִרְךְ אֲכָל נֶפֶשׁ בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי שֶׁל חַג הַסְּכּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג, לו) 'וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קִדְשׁ יִהְיֶה לָכֶם'.

משנה הלבות

המועדים כמו בסוכות השעיר אחרון כסדר האמורים בתורה.

כללים. ונוהג בזמן הבית שיבנה במהרה בימינו, ועל הבית דין שיראו שהכהנים יקריבו הקרבנות.

שכא (כבר) כתבנו לעיל במצוה שי"ח קצת הלכות, וכל דיני ג' רגלים שוים בדיניהם לענין זה.

פז"ר קש"ב. ובשמיני עצרת אמרו ז"ל (סוכה מח.) 'רגל בפני עצמו הוא לענין פז"ר

בשני היו י"ב פרים ב' אילים ושעיר לט"ו משמרות, נשאר ט' משמרות ל"ד כבשים, חמישה מקריבין שנים שנים וד' אחד אחד, וכן עד יום השביעי. ומי שהקריב פר היום לא היה מקריב פר למחר אלא חוזרין חלילה". חל יום טוב הראשון בשבת, היה שם מנחת נסכים של מוספין ותמידין שישים ואחד עישרון ולא היו מערבין אותו. סדר הקרבנות פרים ואחר כך אילים ואחר כך כבשים ואחר כך שעיר, ואף שבכל מקום חטאת קודם לעולה, הכא וגם בכל

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כְּדֹאִיתָא בְּפִסְקִיקָתָא (דרב כהנא כח, ט)^א 'אָמַר רַבִּי אֶלְפִּסְנִדְרָאי מָשַׁל לַמֶּלֶךְ שֶׁבָּאָה לוֹ שְׂמֻחָה כָּל שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה, לְאַחַר שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה אָמַר הַמֶּלֶךְ לְבָנָו יוֹדַע אֲנִי שֶׁכָּל שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה הָיִיתָ טָרוּד עִם הָאוֹרְחִין, וְעַכְשָׁו אֲנִי וְאַתָּה נִשְׁמַח יוֹם אֶחָד וְאֲנִי מְטָרִיחַ עָלֶיךָ הַרְבֵּה אֶלָּא תִרְנְגוּל אֶחָד וְלִיטְרָא בָּשָׂר, כִּךְ אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל שִׁבְעַת יָמֵי הַחַג יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בְּקִרְבָּנוֹת שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם (ד'שְׁבָעִים פָּרִים שֶׁמְקַרְבִּין בְּחַג כְּנָגֵד שְׁבָעִים אֲמוֹת)^ב, וְעַכְשָׁו אֲנִי וְאַתָּה נִשְׁמַח יוֹם אֶחָד וְאֲנִי מְטָרִיחַ עָלֶיכֶם הַרְבֵּה אֶלָּא פֶּר אֶחָד וְאִיל אֶחָד, וְכִיּוֹן שֶׁשָּׂמְעוּ יִשְׂרָאֵל כִּךְ הַתְּחִילוּ מְקַלְסִין לַהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמְרוּ 'זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נִגִּילָה וְנִשְׁמַחָה בּו' (תהלים קיח, כד). וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמָזוֹ 'פִּיּוֹם

משנה חלבות

דשלחו מתם הזהירו במנהג אבותיכם^ג. ולכן אף שאנן בקיאיין בקביעא דירחא יתבינן בשמיני בסוכה משום מנהג אבותינו בידינו שישבו משום ספיקא דיומא, ומיהו לא מברכינן אף דביום טוב שני מברכינן נמי מכח מנהג, הכא כי היכי דלא ליחזי תרתי דסתרי דמקדשין ואומרינן שמיני עצרת הזה ותיכף לברך לישב בסוכה^ד. והא דלא חיישינן כן בפסח ומברכינן על הספירה משום דלא כהדדי גינהו, ומטעם זה יש נוהגין לברך לאחר הסדר, ובלישב בסוכה אי אפשר לפי מנהגינן שמברכים בסעודה, ויש אומרים משום דספירה דאורייתא, ועוד אמרו דספירת כל הימים תלוי ג"כ בספירה זו עד שבועות, ועוד טעמים אחרים^ה. ק' ק'רבן בפני עצמו^ו (עיין מצוה שכ"ב). ש' ש'יר לעצמו

קש"ב. פ' רוצה לומר פ'ייס לעצמו, כי ברגלים כל משמרות כהונה עולים לרגל וקרבתות הבאות חובה מחמת הרגל כולם זוכין בהקרבתן בשוה, ואין המשמר של אותה השבוע מעכבת עליהם ולא היו מטילין גורל בז' ימי החג לפי שהקרבתות היו מרובים והיו מקריבין על הסדר וחוזר חלילה (עיין מצוה ש"כ), ובשמיני עצרת חוזרים לפייס כברגלים והיינו פייס לעצמו^ז. ז' ז'מן לעצמו, רוצה לומר שמברכינן שהחיינו על הרגל ולא כמו בשביעי של פסח שאין מברכינן שהחיינו. ר' ר'גל לעצמו, שאינו תשלומין לחג הסוכות אלא רגל בפני עצמו הוא (אף כי לעולת ראייה הוה תשלומין דראשון, עיין לקמן מצוה תפ"ט), ואנן השתא דמיתב יתבינן בסוכה, ברוכי לא מברכינן, דאנן קיימא לן כהא

שכא א. הביאה במצודת דוד (רדב"ז) מצוה קטז. וע"ע זוה"ק ח"א סד. ח"ג קד: ב. עיין סוכה נה: ג. רמב"ם הל' תמידין פ"י ה"ג. ד. ביצה ד: ה. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ג. או"ח סימן תרס"ח ס"א. ו. עיין ט"ז או"ח סי' תרס"ט ס"ק א. ועיין מגן אברהם סימן תפ"ט ס"ק א. ז. רמב"ם הל' תמידין שם ה"ה.

הַשָּׁמַיִם עֲצַרְתָּ תְּהִיָּה לָכֶם' (במדבר כט, לה) הוא זְכָרוֹן לְרִמּוֹ לָכֶם לְהָשִׁיב
הַחוּטָא אֶל לְבֹו כִּי 'יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוֹרֵת שְׁמוֹנִים
שָׁנָה', וְאַחֵר כֵּךְ יִקְרָא לְתֵת חֶשְׁבֹּן מַעֲשָׂיו לְפָנָי יוֹצֵר כָּל, וְאִין שֶׁם עוֹד
מְלֹאכֶת עֲבוּדָה לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עָוֹת, וְיִמִּי שְׁפָטָרָה
בְּעָרֵב שַׁבָּת יֹאכֵל בְּשַׁבָּת, לְכֵךְ שְׁבִיתָהּ בְּשָׁמַיִם לְזַכְרוֹן הַנְּסִיעָה שְׁבִיּוֹם
הַשָּׁמַיִם מִקְרָא קִדְּשׁ (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה קבג).

ביצה ח. מכות כא: רמב"ם הל' יום טוב פ"א, ספר המצוות מצות עשה קס"ז לא תעשה שב"ח,
סמ"ג עשין ל"ח לאוין ע"ה, אורח חיים סי' תצ"ה.

מצוה שכב

קָרַבַּן מוֹסַף בְּשָׁמַיִם עֲצַרְתָּ (מצות עשה קב"ו)

צִוְּהָ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב קָרַבַּן מוֹסַף בַּיּוֹם הַשָּׁמַיִם שֶׁל חַג, וְזֶהוּ
מוֹסַף שֶׁל שָׁמַיִם עֲצַרְתָּ, שְׁנֵאמַר (ויקרא כג, לו) 'וְהַקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַד'
עֲצַרְתָּ הוּא'.

משנה הלכות

אחד ושבעה כבשים' כולן עולות, ושעיר
חטאת אחד נאכל לכהנים*. והכהנים היו
מפייסין מי מקריב כדרכן לעולם, כיון
דבשמיני עצרת חזרו המשמרות כמו
שכתבנו לעיל מצוה שכ"א².

שאר פירושים בפז"ר קש"ב. ודע דהבאתי
בסמוך במצוה שכ"א ד'ברכה לעצמה'

היינו שמברך שמיני עצרת החג הזה, אבל
במסכת סופרים (פי"ט) פירשו 'ברכה' שהיו
מברכין לתפלת חיי המלך על שם 'ביום

לענין שיר של יום, ושיר שלו למנצח בנגינות
על השמינית'. ב' ב'רכה בפני עצמה,
שאומרים יום שמיני עצרת החג הזה³.

כללים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן, והעובר
עליה ועשה מלאכה שלא לצורך
אוכל נפש ביטל עשה זו מלבד הלאו המבואר
בסמוך.

(שכב) קרבנות מוסף היום. קרבן מוסף של
שמיני עצרת מפורש
בפרשת פנחס (במדבר כט, לו) 'פר אחד איל

ח. תהלים צ, י. ט. עיין ע"ז ג. י. תוס' סוכה מז. ד"ה שיר. תוס' ר"ה ד: ד"ה פז"ר קש"ב. יא. עיין רמב"ם
בסדר התפילות. או"ח סי' תרס"ח ס"א. וט"ז ס"ק א. ומגן אברהם ס"ק א. **(שכב)** א. רמב"ם הל' תמידין פ"י
ה"ה. ב. עיין שם הי"ג. והל' כלי המקדש פ"ז ה"ח.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּשָׂאֵר מוֹסְפֵי יוֹם טוֹב. וְגַם מֵה שֶׁרְמִזְנוּ לְעֵיל (מצוה שכא) כִּי קִרְבָּנוֹת הַחֹג רוֹמְזִים עַל אֲמוֹת הָעוֹלָם, וְלִית לָן מִגְרָמִיהוּ כְּלוּם, וְלָכֵן בְּשִׁמְיִי עֲצַרְתָּ נִקְרִיב קִרְבֵּן שֶׁיִּכְפַּר בְּעֲדָנוּ בְּיָחִיד וְנִתְפַּלֵּל לָהּ לְמוֹכֶתְנוּ וּלְמוֹכֶת בֵּיתֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּזֶהֱרָה (ח"א סד. ח"ג לב). 'שְׂאִיל מֵה דְּבָעֵי וְיַהֲיִי לָהּ'. וְלֹאֲהָ אָמְרוּ ו'ל' (סוכה מח). 'שְׂמִינִי רָגַל בְּפָנֵי עֲצָמוֹ הוּא', כִּי אֵין לָנוּ בְּתַעֲרֶכֶת הָאֲמוֹת, וּבְשִׁמְחָתָנוּ אֵל יִתְעַרֵּב זֶר. וְלָכֵן צִרִיד קִרְבֵּן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ כִּי יוֹם זֶה קָדוֹשׁ הוּא לָנוּ וְלֹאֲלִקְנִינוּ. וְהַקֶּבֶעַ יוֹם זֶה לְרָגַל בְּפָנֵי עֲצָמוֹ שְׂאִינוּ בְּכָלֵל חֹג הַסְּכּוֹת, לְרַמֵּז שֶׁהוּא סוֹף הַמוֹעֲדִים בְּלֵם וְצִרִיד לְשִׁמְחָה בּוֹ בְּשִׁמְחָה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְלְכָלֵל בּוֹ כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁל הָרִגְלִים, וְאֵין רְאוּי לְשִׁמְחָה קֹדֶם שֶׁנִּקְרִיב קִרְבֵּן מִיָּחִיד לְהַקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדִכְתִּיב (במדבר כט, לו) 'וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לְד' פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד', רוֹצֶה לֹאמַר קֹדֶם נִקְרִיב אִשָּׁה לָהּ וְאֵין נְשִׁמְחָה בּוֹ בְּלָנוּ כְּמָה דְּאֵתָ אָמַר (שם, לה) 'עֲצַרְתָּ תִּהְיֶה לָכֶם', רוֹצֶה לֹאמַר שֶׁהוּא שְׂלָנוּ. וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד מְשַׁלּוֹ ו'ל' שְׂמִינִי עֲצַרְתָּ לְמַלְךְ שֶׁהִיָּתָה לוֹ בֵּת נָאָה וְהַשִּׁיָּאָה וְחִזּוֹר הַמֶּלֶךְ לְדוֹר עֲמָה בְּסוֹד 'בֵּת הִיָּתָה לוֹ לְאֶבְרָהָם וּבְכָל שְׁמֹה' (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה קמז. בשם ספר הבהיר חתיכת שדה סמוכה לגן גדול").

רמב"ם הל' תמידין פ"י, ספר המצוות מצות עשה נ"א, סמ"ג עשין ר"ז.

משנה הלכות

כתבתי במקום אחר דטעון). ורבינו חננאל פירש 'רגל בפני עצמו' לענין אבילות, כדאיתא במועד קטן (כד:) דביום אחד לפני סוכות וסוכות ושמיני עצרת הרי אלו עשרים ואחד יום. ודע דגם כאן סדר הקרבנות הפר קודם לאיל ואיל לכבשים והשעיר לאחרונה, עיין לעיל מצוה ש"כ".

השמיני שלח את העם ויברכו את המלך' (מלכים א ח, טו). ורבינו תם פירש 'רגל בפני עצמו' שטעון לינה בפני עצמו, ומיירי אפילו מי שלא הביא קרבן, דמי שהביא קרבן ממילא חייב בלינה מפני הקרבן, שהכי דינא דכל מי שמביא קרבן לבית המקדש טעון לינה'. (ושליח שהביא קרבן אי טעון לינה

ג. עיין סוכה נה: ד. ב"ב טז: ה. פסקא צב. ז. עיין תוס' סוכה מח. ד"ה רגל. ז. עיין תוס' יומא ג. ד"ה פז"ר קש"ב, ועיין גם תוס' פסחים צה: ד"ה טעון לינה. ח. עיין רמב"ם הל' תמידין פ"ט ה"ז.

מצוה שבג

אסור מלאכה בשמיני עצרת (לא תעשה קצ"ו)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא לעשות מלאכה שלא לצורך אכל נפש בשמיני עצרת שהוא יום כ"ב בתשרי, שנאמר (ויקרא כג, לו) 'ביום השמיני מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו'.

משך שי המצוה. מה שבארנו במצוה שכ"א, ושמו מוכיח עליו 'עצרת' שפרשו לשון עכבה שתעצרו ה' לכם' הינו העבודה. ורז"ל אמרו^א שנקרא עצרת לפי שהוא סוף המועדים, ועל דרך משל כאלו אמר הקדוש ברוך הוא לישראל עכבו עמי יום אחד קשה עלי פרידתכם. ודאי מן הראוי ביום שבקש המלך מבניו לעכב עמו ולשמוח עמו שנהיה בטלים

משנת הלכות

טובים, וכל דיני שלש רגלים לענין איסור מלאכה אחת הם. וכל מלאכה שאסור לעשותה בשבת אסור לעשותה בשמיני עצרת, והכלל אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד^ב. ולענין עונשין יש חילוק, דביום טוב העובר במזיד לוקה ובשוגג אינו מביא קרבן^ג ובשבת במזיד חייב מיתת בית דין ובשוגג מביא קרבן^ד. עשה מלאכות הרבה בהתראות הרבה אינו חייב אלא אחד, דקיימא לן אין חילוק מלאכות ליום טוב, ובשבת חייב על כל אחת ואחת^ה.

כללים. ונוהג בזמן הבית והיא מצוה מוטלת על הציבור, ויותר על הבית דין שיראו שיקריבו זכרי כהונה, וכן בכל הקרבנות ציבור הם מן המצוות המוטלות על הציבור ועל הבית דין לראות שיקיימו הכהנים, ואם עכבו הכהנים ולא הקריבו אולי המשמר שלא הקריב עובר ביותר על העשה, שעליהם מוטל להקריב.

(שבג) כללי מלאכת יום טוב. איסור מלאכה בשמיני עצרת ככל שאר ימים

שבג) א. עיין רש"י ויקרא כג, לו: "עצרת היא", עצרתי אתכם אצלי. כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמן להפטר אמר בניי בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם. וראה ברש"י במדבר כט, לה-לו: "עצרת תהיה לכם" וכו', ומדרשו באגדה, לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע' אומות, וכשבאין ללכת אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם. 'פר אחד איל אחד', איל כנגד ישראל, התעכבו לי מעט עוד. ולשון חיבה הוא זה, כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד. משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא במסכת סוכה (נה:). ב. רמב"ם הל' יום טוב פ"א ה"א. ג. שם ה"ב. ד. רמב"ם הל' שבת פ"א ה"א. ה. רמב"ם הל' יום טוב פ"א ה"ג.

מַעְבֹּדָה בּוֹ בַּיּוֹם כְּדֵי שְׁנוּכַל לַפְנוֹת עֲצֻמּוֹ וּמַחֲשֹׁבוֹתֵינוּ וְלִשְׁמַח לוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּמִטַּעַם זֶה נִהְגוּ לִשְׁמַח בְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה וּלְהַקִּיף בָּהּ הַשְּׁלָחִין, שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ הַכֹּלָה שֶׁמִּקְפֶּת לַחֲתָן, וּמַחֲבָקִים וּמִנְשָׁקִים הַתּוֹרָה בְּזִמְרֹת וְרִקּוּדִין וְקוֹרִין חֲתָנִים, הַכֹּל כְּמִשּׁוֹשׁ חֲתָן עַל כֹּלָה. כִּי בִקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ עֲכָבוּ עָלָי עוֹד יוֹם אֶחָד, וּמִשְׁמָחִים בְּבֵת הַמֶּלֶךְ עִם הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָרָו שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ מַעַם. וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוּד עוֹד טַעַם עַל דֶּרֶךְ נִשְׁאָמְרוּ (יבמות סב:) 'חַיֵּב אָדָם לִפְקֹד אֶת אִשְׁתּוֹ בְּצֵאתוֹ לַדֶּרֶךְ', וְהֵכָא בְּשִׁמְיָנִי עֲצֵרַת שְׂכָבֵר עָבְרוּ כָּל הַיָּמִים טוֹבִים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יוֹצֵא לְדַרְכּוֹ, חַיֵּב לִפְקֹד וּלְחַבֵּק וְלִשְׁמַח בַּתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת כֹּלָה שְׁלָנוּ, וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר.

מראה מקומות עיין מצוה שכ"א.

משנה הלכות

טוב ראשון (דשמיני עצרת), כגון שלא יראה הבית כחורבה מותר^ז. נוי סוכה אסורים בשמיני עצרת בארץ ישראל, ובחוץ לארץ שעושים שני ימים טובים אסור גם בתשיעי שהוא ספק שמיני, חל שבת במוצאי יום טוב האחרון של חג נוהגים שלא להסתפק מני סוכה עד מוצאי שבת^ז, ולצורך גדול כגון שצריך הנוי סוכה בבית יש להקל^ז.

מלאכת חול המועד. ועיין חינוך כאן ובשולחן ערוך דיני מלאכת חול המועד כי רבים הם, והעיקר כי דבר האבד שמפסיד מן הקרן מותר בחול המועד, אבל מה שאינו מרויח אינו מיקרי דבר האבד^{טו},

שמיני עצרת ספק ז' דסוכות. וכתב רש"ל בתשובה (סי' ס"ח) דאין לקדש ולאכול בליל שמיני עצרת עד שתחשך ודאי, דקודם צאת הכוכבים אכתי סוכות הוא, ועיין מחלוקת האחרונים בזה באורח חיים^י, ולכתחילה ודאי יש לנהוג כמהרש"ל. ומצוה להרבות בסעודה בשמיני עצרת^ט. ויש נוהגין שהתינוקות סותרין הסוכה ומבערין אותה בשמחת תורה ויש למחות בידם^י. ואסור להכין ביום טוב לצורך ליל יום טוב שני, ולכן אסור להעמיד השולחנות והספסלים בבית בשמיני עצרת לצורך הלילה, וכן להעמיד הנרות לצורך הלילה אסור^{יב}, ואם יש לו הנאה בסידור השולחנות והמנורה גם ביום

ו. עיין שו"ע או"ח סי' תרסט. ז. עיין ברכות נז. "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (דברים לג, ד) אל תקרי 'מורשה' אלא מאורשה'. ח. ט"ז סי' תרס"ח ס"ק א. ומגן אברהם שם ס"ק ג. ט. מגן אברהם סי' תקכ"ט ס"ק ג. י. מהר"ל, מובא בדרכי משה סוף סימן תרס"ט. יא. הגהות מיימוני הל' סוכה פ"ו ה"ד אות א. או"ח סי' תרס"ז בהגה. יב. פרי מגדים סי' תרס"ז אשל אברהם ס"ק ג. יג. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ט. ט"ז או"ח סי' תרס"ז בדברי המחבר. יד. עיין מגן אברהם או"ח שם. טו. או"ח סי' תקל"ח ס"ד.

מצוה שבד

מצות לולב (מצות עשה קב"ב)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפָל בְּיָדֵינוּ בַּיּוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסֻּכּוֹת לְלוּב אֶחָד
וְאַתְרוֹג אֶחָד וּשְׁנֵי בְּדֵי עֶרְבָה וּשְׁלֹשָׁה בְּדֵי הָדָם, שְׁנַאמֶר (ויקרא כג, מ)
'וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר וְכַפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עָבֹת
וְעַרְבֵי נָחַל וְגו'.

משנה הלכות

שלקח קודם שלקח השני אם יצא^א. ואינו יוצא בנטילה אלא דרך גדילתו, הפך אחד מן המינים לא יצא^ב.

מברך עובר לעשייתו. וצריך לברך עובר לעשייתו, ומאחר שכיון שהגביהו יצא על כן יש נוהגין שנוטלין האתרוג הפוך ומברכין ואח"כ הופכין כדרך גדילתו^ג, ולשיטתם היה צריך להפוך גם השאר מינים^ד, ויותר טוב לכוון בשעת נטילה שלא לצאת עד לאחר הברכה דהיפוך כוונה מועיל שלא יצא^ה.

לכם. ביום ראשון אינו יוצא באתרוג שאינו שלו או של שותפין, דבעינן 'לכם', ואם קנו שותפין אחד נותנו לחבירו במתנה, ואם לאו אף אחד לא יצא^ו. ומתנה על מנת להחזיר מועיל^ז. ואסור לקנות אתרוג מקטן המוכר אתרוגים, וכן שאר ד' מינים, כי קטן אינו בר קנין נמצא דאין האתרוג שלו, ויש

ומכל מקום ביום דשוקא וכדומה יעשה שאלת חכם^ח. וכן מי שאין לו מה לאכול וכיוצא בה שמוכרח לעבוד יעשה שאלת חכם^ט.

כללים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות בארץ ישראל יום אחד ובחוץ לארץ ב' ימים, ומצוה להרבות בשמחה בשמחת תורה.

שכד) נטילת לולב. קיום המצוה, לוקח אדם לולב וג' הדסים ושני ערבות אגודים יחד בימין, ואתרוג לבדו בשמאלו^י, ומברך על הלולב מפני שהוא הגבוה במינו^{יא}, ומקיפן ומנענע קצת ויצא ידי מצותו מן התורה, ומדרבנן צריך לעשות נענועים לכל הרוחות^{יב}, וארבעתן מצוה אחת הן ואם חסר לו מין אחד לא יצא כלל, יש לו כולן ולקחן בזה אחר זה יצא^{יג}. ובמקום אחר נסתפקתי בלקח בזה אחר זה ונשרף המין

טז. שם ס"ה. יז. שם ס"ד. **שכד) א.** רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ו-ז. או"ח סי' תרנ"א ס"א-ב. ג. רמב"ם שם ה"ו. או"ח שם ס"ה. ג. רמב"ם שם ה"ט. או"ח שם ס"י-יא. ד. רמב"ם הל' לולב שם ה"ה-ו. או"ח שם ס"ב. ה. עיין בשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' ס"ד. ו. רמב"ם שם ה"ו, ומגיד משנה שם. או"ח שם ס"ב. וט"ז שם ס"ק ב. ז. או"ח שם ס"ה. ח. עיין בשו"ת משנה הלכות שם. ט. ט"ז שם ס"ק ה. וביאור הגר"א שם. י. רמב"ם שם פ"ח ה"י-יא. או"ח סי' תרנ"ח ס"ג וס"ז. יא. רמב"ם שם ה"י. או"ח שם ס"ד.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. בְּהִיּוֹת הַחֹג הַזֶּה חֹג אֲסִיף הַתְּבוּאוֹת וְהוּא זְמַן שְׂמֻחָתָנוּ, רְצָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אוֹתָנוּ שְׂתַהֲיָה שְׂמֻחָתָנוּ שְׁלֵמָה שְׂמֻחָה גּוֹפֶנִית וְרוּחָנִית בְּזַכְּרָנוּ מִצְוֹתָיו בְּרוּךְ הוּא. וּבַחֲרָ בְּד' מִיָּנִים אֱלֹהֵי שָׁהֵם דְּגֻמַּת אִיכָרֵי הָאָדָם, שְׁאֵתְרוּג דּוּמָה לִלֵּב שְׁבוּ תְלוּי כָּל הַמַּחֲשָׁבָה, וְהַהֲדָם דּוּמָה לְעֵינַיִם שָׁהֵם תְּרֵי סְרָסוּרֵי דַעֲבָרָה דְּכֻתִּיב 'וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם', וְהַעֲרָבָה דּוּמָה לְשִׁפְתֵיכֶם שֶׁהוּא מְקוֹם הַדְּבָר, וְהַלּוּלָב דּוּמָה לְשִׁדְרָה שֶׁהוּא בְּגִין כָּל גּוֹפּוֹ שֶׁל אָדָם. וּבְהִסְתַּפֵּל אָדָם בְּאֵלֹהֵי הַמִּיָּנִים יִכּוֹן מַחֲשַׁבְתּוֹ לַעֲבוּדָתוֹ, וְלֹא יִתְגַּאֲה וְיִתְנַשֵּׂא בְּרַב תְּבוּאוֹתָיו, וְלֹא יִתּוֹר אַחֲרֵי תְאוֹת לְבוֹ וּמִרְאָה עֵינָיו (מצורת דוד (רדב"ז) מצוה קיח. ועיין בחינוך). עוֹד רָמְזוּ בַּמִּדְרָשׁ (ויק"ר ל, יב) כִּי אֶתְרוּג מְרָמִז לְצַדִּיק, וְעַרְבָה לְאֵין בּוֹ טַעַם וְרִיחַ, וְהֵדָם לְרִיחַ בְּלֹא טַעַם, וְלּוּלָב לְטַעַם בְּלֹא רִיחַ, וּמִצְוָה לְאַגָּדֵם יַחַד וּלְהַכְנִיֵם בָּלֵם בְּכֻלָּל יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא שֶׁאֶתְרוּג לְחֹדֶר וְהַשְׁלֵשָׁה אֲגוּדִים לְחֹדֶר מְכַנְעִים לְאֶתְרוּג. גַּם כִּי 'בְּחֹג נְדוּנִים עַל הַמָּוִם' (ר"ה טו:), וְהַד' מִיָּנִים אֱלֹהֵי רַב גְּדוּלָם עַל הַמָּוִם, וְלָכֵן בָּאת הַמִּצְוָה לְקַח מִמִּיָּנִים אֱלֹהֵי וּלְרַצּוֹת עַל גִּשְׁמֵי בְרָכָה, וְאִם אֵף כִּי אֵין בָּנוּ

משנה הלכות

להזהיר על זה בפרט בערבות שקונים אותן מהתינוקות על פי רוב ואין יוצאין בהם בראשון^י.
שאר פרטים. וכל היום כשר לנטילה^י.
 שיעור הלולב ד' טפחים או יותר, והדס וערבה לא פחות מג' טפחים^י, ואתרוג

לא פחות מכביצה^י. ואין נוטלין בשבת, ואפילו חל יום ראשון בשבת, גזירה שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים^י. לולב הגזול והיבש ושל אשרה פסול^י. ובחדושי הארכת^י בדין לולב של איסורי הנאה אי יצא. והרבה דינים יש בד' מינים והקונה אותם ידע אותם או יעשה שאלה, כי בקל

יב. עיין ויק"ר ל, יד. תנחומא אמור יט. יג. ראה בשו"ת כתב סופר סי' קכ"ח. ועיין או"ח שם ס"ו. יד. רמב"ם שם פ"ז ה"י. או"ח סי' תרנ"ב ס"א. טו. רמב"ם שם ה"ח. או"ח סי' תרנ"ג ס"א. טז. רמב"ם שם. או"ח סי' תרמ"ה ס"ב. יז. רמב"ם שם הי"ג והי"ז-יח. או"ח סי' תרנ"ח ס"ב. ובט"ז שם ס"ק ב. יח. רמב"ם שם פ"ח ה"א. או"ח סי' תרמ"ה ס"ה, וסי' תרמ"ו ס"ו, וסי' תרמ"ז ס"ב, וסי' תרמ"ח ס"א, וסי' תרמ"ט ס"א ס"ג. יט. עיין שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' נ"ז-נ"ט, ובח"ג סי' קל"ח-קל"ט וק"ס, ובחידושי פסחים לג.

מַעֲשִׂים כָּכָר נִשְׁבַּע שְׁלֹא יוֹסִיף לְקַלֵּל הָאֲדָמָה וּלְהַשְׁחִית פְּרוּתֶיהָ בְּעֶבֶר
הָאָדָם, וּבָהֶם מְרִיצִים עַל הַמֵּיִם (עי' החיים (טובי'אנה) מצוה לח).

סוכה פרק ג-ד, רמב"ם הל' לולב, ספר המצוות מצות עשה קס"ט, סמ"ג עשין מ"ד, סמ"ק
קצ"ג, יראים קכ"ד, אורח חיים סי' תרנ"א.

מִצְוַת שִׁכָּה

מִצְוַת סִכָּה (מצות עשה קכ"ח)

צִוְהָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֵישֵׁב בְּסִכָּה כָּל זָכָר בְּיִשְׂרָאֵל כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַחֹג,
שְׁנֵי־מָר (ויקרא כג, מב) 'בְּסִכַּת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים', וַיּוֹם רִאשׁוֹן הוּא ט"ו
בַּתְּשִׁירִי.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שְׂבִיאר הַכְּתוּב (ויקרא שם מג) 'לְמַעַן יֵדְעוּ דְרֹתֵיכֶם כִּי
בְּסִכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם',
וּסִכְכֶם בְּעֲנִי כְבוֹד שְׁלֹא יִזְיַק לָהֶם הַשָּׁמַשׁ בַּיּוֹם וְהַקָּרַח בַּלַּיְלָה. וּלְהַאֲמִירִים

משנה הלכות

שבעה. ואל ידבר דברים בטלים בסוכה מפני
קדושתה? ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה,
אבל אוכל פירות ושותה מים וכל דבר ארעי
חוץ לסוכה אם רצה, ומידת חסידות שאפילו
לא לשתות מים מחוץ לסוכה. לילה ראשונה
מצות עשה לאכול כזית פת בסוכה, ואפילו
ירדו גשמים יקדש ויאכל כזית, ובשאר ימים
אם רצה להתענות פטור מן הסוכה אלא
שצריך לאכול פת מפני החג^א. ואסור לישן
ארעי חוץ לסוכה^ב.

הפטורים מסוכה. חתן ושושביניו פטורין מן
הסוכה^ג. חולה ומשמשיו פטורים

יוכל לפסול הכל ויוציא כסף ויברך לבטלה
ולא יקיים המצוה. וכן הלוקחים הדסים
שאינם משולשים אינם מקיימין המצוה^ד.
ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים, ונשים
פטורים שהוא מצות עשה שהזמן גרמא,
וקטנים צריך לחנכם.

(שכה) דיני ישיבת סוכה. קיום המצוה, כל
ז' ימי החג עושה ביתו ארעי
וסוכתו קבע, אוכל ושותה ומטייל וישן
בסוכה^ה, יש לו לדבר עניני עסק יכנס לסוכה
ואל יכנס לביתו^ו, כללו של דבר כל מה
שעושה בביתו כל השנה עושה בסוכה כל

כ. או"ח סי' תרמ"ו ס"ג. **(שכה)** א. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ה. או"ח סי' תרל"ט ס"א. ב. או"ח שם בהגה.
וט"ז שם ס"ק א. ג. באר היטב שם ס"ק ב בשם של"ה. פרי מגדים שם מש"ז ס"ק א. ד. רמב"ם שם ה"ו.
או"ח שם ס"ב. ה. רמב"ם שם ה"ז. או"ח שם ס"ג, ועיין ט"ז שם. ו. רמב"ם שם ה"ו. או"ח שם ס"ב. ז. רמב"ם

כִּי 'סִכּוֹת מִמֶּשׁ עָשׂוּ לָהֶם' בַּמִּדְבָּר יְהִיָּה הַזֵּכֶר לִיציאת מצרים וְשֶׁהָלָכוּ
בַּמִּדְבָּר אֲרֻבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הָכֶם נִשְׁמַשׁ (חינוך. מצודת דוד (רדכ"ז) מצוה קיז).
וּבָאָה הַמִּצְוָה בְּזֶמֶן הָאֲסִיף, שֶׁרָצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַסְתִּיר אֶת יִשְׂרָאֵל
בְּכַנְפָיו אַחֲרֵי שֶׁנִּמְתְּהָרוּ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁכֵּן הָיוּ יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר אַחֵר שֶׁנִּמְתְּהָרוּ מִטַּמְאֵת מִצְרַיִם וְגִלּוּלֵיהֶם^ט. וּלְפִי שֶׁעֲנֵנִי כְּבוֹד לֹא
קָלְטוּ רַק יִשְׂרָאֵל לְבַד לְפִיכָךְ 'כָּל הָאֲזֻרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסִּכּוֹת' (ויקרא שם
מב) וְלֹא גוֹיִם. וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמָזוֹ כִּי הָאֲסִיף הוּא זְמַן אֲסִיפָה, לְרָמְזוֹ אֲסִיפַת

משנה הלבות

הסכך. הסכך צריך שתהא גידולו מן הארץ
(ופסולת גורן ויקב מצוה מן המובחר)
ותלוש מן הקרקע ואינו מקבל טומאה. לא
יסכך בירקות שיבולו ולא בדבר הנושר ממנו
ולא בדבר שריחו רע^ט. נסרים שיש בהם ד'
טפחים אין מסככין בהם^ט.

שאר פרטים. סוכה שאולה ואפילו גזולה
כשירה^כ ועיין במגן אברהם^{כז}. ומצוה
להדר ולנאותה ככל מה דאפשר לכבוד
המצוה, ונויה אסור כל ימי החג^{כז}. וכל ישראל
יוצאין בסוכה אחת^{כז}. ונוהגת מצוה זו בכל
מקום ובכל זמן בזכרים, וקטנים חייבים
משום חינוך, ויש להזהיר על המקילין שלא
לישן בסוכה, כי החיוב שינה הוא כמו חיוב
אכילה^{כז}. נשים פטורות מסוכה דהוה מצות
עשה שהזמן גרמא^{כז}.

מן הסוכה. וכן מצטער פטור מן הסוכה, והוא
שבא לו הצער בסוכות^{כז}, אבל אם עשה
לכתחילה סוכה באופן שיצטער חייב בסוכה^{כז}.
שיעור סוכה. שיעור גודל הסוכה לא פחות
מד' טפחים על ז' טפחים^{כז}, וגובה י'
טפחים^{כז}. עשאה למטה מי' פסולה עשאה
גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה^{כז}. וצריך
להיות לה ג' דפנות. אין לו אלא שתי דפנות
זו כנגד זו עושה דופן רחב יותר מד' בתוך ג'
טפחים מדופן שלימה ועושה לה צורת
הפתח, היו ב' דפנות זו אצל זו כמין ג"ם
עושה דופן שיש בו טפח על טפח ומעמידו
בפחות משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות
וכשירה, וצריך לעשות לה צורת הפתח^{כז},
ולפי שאין הכל בקיайן אין להכשיר לכתחלה
רק בג' דפנות שלימות^{כז}.

שם ה"ג. או"ח סי' תרמ"ב ס"ו. ח. סוכה יא: ט. עיין זוה"ק ח"ג ק: 'כיון דיתבו בסוכות, הא אשתזיבו מן
מקטרגא' וכו' עיי"ש. י. רמב"ם שם ה"ב. או"ח שם ס"ג. יא. רמב"ם שם. או"ח שם ס"ד. יב. עיין רמ"א
שם. יג. רמב"ם שם פ"ד ה"א. או"ח סי' תרל"ד ס"א. יד. רמב"ם שם. או"ח סי' תרל"ג ס"ח. טו. רמב"ם
שם. או"ח שם ס"א וס"ח. טז. רמב"ם שם ה"ב-ג. או"ח סי' תרל"ג ס"ב-ג-ד-ה. יז. או"ח שם ס"ה בהגה.
יח. רמב"ם שם פ"ה ה"א. או"ח סי' תרכ"ט ס"א וסי"ד. יט. רמב"ם שם ה"ז. או"ח שם ס"ח. כ. רמב"ם שם
הכ"ה. או"ח סי' תרל"ז ס"ב-ג. כא. שם ס"ק ב. כב. רמב"ם שם פ"ו ה"ז. או"ח סי' תרל"ח ס"ב. כג. סוכה
כז: כד. רמב"ם שם ה"ו. או"ח סי' תרל"ט ס"ב. כה. רמב"ם שם ה"א. או"ח סי' תרמ"ב ס"א.

הָאָדָם וְצֵאתוֹ מִבֵּיתוֹ הַחוּצָה מִחוּץ לְמַחֲנֶה, וַיַּעֲשֶׂה חֶשְׁבֹן עִם נַפְשׁוֹ כִּי קָרֹב יוֹם ה', וַיַּחֲשֹׁב שְׂדִירָתוֹ בְּעוֹלָם הַיּוֹם אֲרָעִי הוּא וְעַל יְדֵי זֶה יִתְקַן מַעֲשָׂיו לַה' (אשל אברהם (מובייאנה) מצוה לו').

סוכה פרק ב', רמב"ם הל' סוכה, ספר המצוות מצות עשה קס"ח, סמ"ג עשין מ"ג, סמ"ק סי' צ"ג, יראים קכ"ג, אורח חיים סי' תרכ"ה.

מצוה שבו

שְׂמִיטַת קַרְקָעוֹת (לא תעשה קצ"ח)

וְהִזְהִיר הַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֹא נַעֲבֹד הָאֲדָמָה בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא נִקְרָאת שְׁנַת הַשְּׂמִיטָה, שְׁנֵאָמֵר (ויקרא כה, ד) 'וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וְגו' שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שְׂרָצָה הַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִקְבֹּעַ בְּנַפְשָׁנוּ מִדַּת הָאֱמוּנָה וְהַבְּטָחוֹן בּוֹ יִתְבָּרַךְ שָׁמוּ, וְלֹא לִבְטַח בְּזֵרוּעַ אִישׁ וּבִכְחַ הַשּׁוֹר, וּלְחַזֵּק הָאֱמוּנָה זֶה צִוָּה שֶׁיַּעֲבֹדוּ אֶת הָאֲדָמָה שֵׁשׁ שָׁנִים רְצופִים, וְהִזְהִיר שְׁלֹא לַעֲבֹדָה בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, אֲלֵא לְסַמֵּךְ עַל הַנֶּסֶם, כִּי יָדוּעַ מִטִּבֵּעַ

משנה הלכות

עליהן מן התורה, אבל מכין אותו מכת מרדות². כיצד החורש או החופר או המסקל או המזבל וכיוצא בהן מעבודת הארץ לצורך הקרקע מכין אותו מכת מרדות³. החורש שדהו או נירה או זיבלה בשביעית כדי שתהא יפה לזריעה במוצאי שביעית קונסין אותו ולא יזרענה במוצאי שביעית, ואם מת בנו מותר לזרעה⁴.

מלאכות המותרות. ולא ילקט עצים ואבנים ועשבים מתוך שדהו, ומתוך שדהו

שכו) איסור מלאכה בשנת השמיטה. כל העושה מלאכה מעבודת קרקע בשנת השביעית שהוא שנת השמיטה ביטל מצות עשה המפורשת לעיל (מצוה פ"ד) ועבר על לא תעשה⁵. ומן התורה אינו לוקה אלא על הזריעה או על הזמירה ועל הקצירה או על הבצירה כדדרשינן במועד קטן (ג). 'זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה' ולמה פרטן הכתוב לומר שעל שתי תולדות אלו בלבד ואבות שלהם חייב, אבל שאר עבודות שלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה

מצוה תפח

לְשִׂמְחַת בְּרִנָּה (מצות עשה ר"א)

צִוָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׂמְחַת בְּרִנָּה, שְׂנֵאֲמַר (דברים מז, יד) 'וְשִׂמְחַת בְּחֻגְךָ'.
מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שְׂרָאוֹי לְאָדָם לְשִׂמְחַת עַל אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא מְכַל עִם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה וְגוֹי קְדוֹשׁ, וְנִתֵּן לָנוּ
 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת וּלְעִבְדוֹ בְּשִׂמְחָה עַל אֲשֶׁר זָכִינוּ לָכֶּה, וּלְפִי שְׂאָדָם דּוֹאֵג
 רַב יָמָיו, וְכָל יָמָיו כְּעַם וּמִכְאוּבִים, וְאִין צָהֳלָה עַל פָּנָיו, צִוָּה הַקְדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְשִׂמְחַת בְּזִמְנִים קְבוּעִים עַל כָּל פָּנִים, וּלְהוֹדוֹת לְפָנָיו עַל

משנה הלכות

כסף לקנות הקרבן, ומביא שלמי שמחה
 כלומר קרבן אחד יתר על שלמי ראייה
 וחגיגה, שמביא בכל יום טוב ולא נתנו חכמים
 שיעור בכמה³.

נשים ושאר פרטים בזמן הבית. ונשים גם

כן חייבות בשמחה זו⁴, ונחלקו
 הראשונים ז"ל אם החיוב עליה להביא קרבן
 כאנשים או דרק בעלה משמחה משלו⁵.
 וכתב הרמב"ם⁶ 'לא יביא אדם קרבן תודה
 ביום י"ד, ואם הביא יוצא בה ידי חובת
 שמחה', ותמה מהר"י קורקוס כיון דאין תודה
 נאכלת אלא ליום ולילה האיך יוצא בה ידי

דאפילו במקום המקדש אין יכולין להקריב
 עכשיו, ולפי זה השוחט בזמן הזה עובר
 משום במת יחיד ולא משום שחיתת חוץ,
 ואפילו במקום המקדש. ונוהג בזכרים
 ונקבות, ומיהו כל מוני המצוות לא מנו לאו
 זה ללאו בפני עצמו.

תפח) גדרי המצוה בזמן הבית. מצות

עשה מן התורה לשמוח ברגל,
 והוא שבעת ימי הפסח, יום אחד עצרת,
 ושמונת ימי חג הסוכות, ובזמן שבית המקדש
 קיים אדם עולה לירושלים לחוג⁷, אם היו
 בידו קרבנות הראייה יביאם או יעלה עמו

מגילה י. ד"ה ומאי טעמא. יב. אלה המצוות (חאגיז) במצוה זו. **תפח** א. רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"א. ב. שם
 הג. ג. שם ה"א. ד. עיין ראב"ד ולחם משנה שם. שאגת אריה סי' ס"ו. מנחת חינוך. ה. הל' חגיגה פ"ב הי"ג.

הַטּוֹבָה (עיין חינוך). וְחַיֵּב לְשַׂמַּח אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ אֶתוֹ בְּרָגֶל, כִּי עֵינֵיהֶם תְּלוּיִים בּוֹ, וּלְפִי שְׂפָרְבוֹת הַטּוֹבָה תֵּבֵא הַשְׂמֵחָה לַפְּעָמִים שְׁלֹא לִשְׂם שָׂמִים, כִּי כֵן דֶּרֶךְ הָעֲשִׁירִים לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה וּלְתַתּ לָחֶם לְכָל אָדָם בְּהוֹתָם מִצְּלִיחִים וּמִתְפָּרְכִּים בְּתְרוּמוֹתֵיהֶם, וְלִכֵּן בָּא הַצּוּוֹי שֶׁיֵּהָא הַכֹּל לִשְׂם שָׂמִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים מז, מז) 'תִּחְגַּל לָהּ' אֶלְקִידָה, וְהַבְטִיחַ 'וְהָיִיתָ אֵד שְׂמִיחַ' (דברים שם), שֶׁאִם יִשְׂמַח וַיִּגַּל בְּחֶג יֵהְיֶה שְׂמֵחַ וְטוֹב לֵב בְּכָל הַשָּׁנָה, כִּי כֵן טָבַע הַמְצִיאוֹת הַשְׂמֵחַ בְּחֻלְקוֹ שֶׁשׁוֹן יִשְׂגֶּה, וְהַנֶּאֱמָר בְּלִי סֶבֶה יֵאָגֵק דָּם כָּל הַיָּמִים (אברכנאל מז, יג-יז).

פסחים קט. חגיגה ח. קידושין לד: רמב"ם הל' חגיגה פ"א, והל' שביתת יו"ט פ"ז, ספר המצוות מצות עשה נ"ד, סמ"ג עשין רכ"ט, אורח חיים סי' תקכ"ט.

משנה הלבות

שמחת כריסו'. ואף על פי שאכילה ושתיה במועדים מצות עשה, לא ימשוך ביין ובשחוק ובקלות ראש כי זה הוללות, ולא נצטוינו אלא על שמחה של מצוה שיש בה עבודתו יתברך שמו, ואי אפשר לעבוד ה' לא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך שכרות, ומצוה לשמח הנפש ביום טוב בהרבה תורה ותפילה¹, קל וחומר אם על הגוף נצטוינו לשמחו כל שכן הנפש, ואין שמחה לנפש אלא בתורה, שנאמר (תהלים יט, ט) 'פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרִים מִשְׁמַחִי לֵב'. ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות ויהיה כל כוונתו לשם שמים.

שמחה, ועיין לחם משנה² ובספרי שו"ת משנה הלכות ח"ג (סי' ר"ו עד סי' ר"י) שהארכת הרבה בזה בס"ד.

בזמן הזה. ואמרו ז"ל (פסחים קט). 'אין שמחה אלא בבשר ויין', ונחלקו הפוסקים אי בזמן הזה איכא מצות שמחה בבשר ביום טוב דאורייתא או מדרבנן³. וחייב אדם לשמח אשתו ובניו בבשר ויין וללבוש בבגדים נאים ומיני מתיקה, וחילוק פירות לנערים ונשים, כל אחד כפי מה ששמח בו, וחייב לשמח עניים, ומי שאינו משמח עניים אין זו שמחת מצוה אלא

1. פסחים קט. 2. ע"ע אלה המצוות (חאגיז) מצוה תפח. ח. שם. 3. מנחת חינוך. 4. עיין משנה ברורה סי' תקכ"ט ס"ק י"ז. 5. רמב"ם הל' יום טוב פ"ו ה"כ. או"ח סי' תקכ"ט ס"ג.

מצוה תפט

לְהִרְאוֹת כָּל זָכָר בִּירוּשָׁלַיִם בְּרֹגֶל (מצות עשה ר"ב)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִרְאוֹת כָּל זָכָר הָרְאוּי לַעֲלוֹת בְּבֵית הַבְּחִירָה בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, בַּפֶּסַח, שְׁבֻעוֹת וְסִפּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים מז, מז) 'שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זָכָר'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. לְפִי הַפֶּשֶׁט בְּדִי שִׁירָאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עֲנִין הַעֲבוּדָה לָהּ וּמַעֲלַת עוֹבְדֶיהָ כַּהֲנֵיו הַקְּדוּשִׁים, וְיִלְמְדוּ לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם (מצוות דוד (דב"ז) מצוה תז), וְהוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁאֲמָרוּ רַ"ל (חגיגה ג.) בְּמִצְוֹת הַקֵּהל 'אִם אֲנָשִׁים בָּאִים לְלַמֵּד גִּשְׁמִים לְשִׁמְע' וְכו'. לְבַד בִּי בְּשִׁהֶם נִרְאִים מֵאֵת פְּנֵי ה' מִקְבֶּלֶת נִשְׁמָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁפַּע רַב בְּתִלְמוּד הַתּוֹרָה, וְנַעֲשִׂית נִשְׁמָתָן מֵעֵין הַמַּתְגַּבֵּר, בְּסוֹד 'וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרִיד' (ישעיה ל, ב). בִּי בְּשִׁהֶאֱדָם רְאוּתָה

משנה הלכות

ריקם⁷. וראיית פנים יכול להיות בלילה, וישלח הקרבן מלפניו או לאחריו ביום⁸.

הפטורים. ואלו הם הפטורים מראייה, נשים, ועבדים, אילם, חיגר, אפ"י חיגר ברגל אחת, טמא, ערל, וזקן, חולה, ורך וענוג שאינן יכולין לעלות ברגליהן, טומטום ואנדרוגינוס, וכל מי שאין לו קרקע בארץ ישראל פטור מלעלות⁹. חציו עבד וחציו בן חורין דעת רש"י בחגיגה (ב. ד"ה משנה ראשונה) ותוס' (שם ד. ד"ה לא מצרכה) דחייב, והרמב"ם¹⁰ פוטר. חרש אפילו באזנו אחת, ושוטה וקטן שאינן יכול לעלות ברגליו¹¹, ואם יכול לעלות חייב מדרבנן¹².

תפט) גדרי המצוה. מצות עשה על כל זכר מישראל שיעלה ויראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון של שלש הרגלים, והם פסח, שבועות, סוכות¹³. לא בא ביום הראשון יש לו תשלומין כל שבעת ימי הפסח, וכן בעצרת יש לו תשלומין ז' ימים עם יום הרגל, ובסוכות יש לו תשלומין שמונה ימים, דשמיני עצרת תשלומין דראשון הוא לענין זה¹⁴. עבר הרגל ולא בא, ביטל מצות עשה זו, ועל זה נאמר (קהלת א, טו) 'מעוות לא יוכל לתקון'. וצריך להביא קרבן בעלייתו (עיין מצוה ת"צ), לא הביא קרבן לא קיים המצוה ויש לו תשלומין כל שבעה, ואם לא הביא בכל יום טוב עבר גם על לאו ד'ולא יראו פני

תפט) א. חינוך. **ב.** רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"ד וה"ז. **ג.** שם ה"ו. **ד.** רמב"ם שם ה"א. **ה.** מנחת חינוך. **ו.** רמב"ם שם פ"ב ה"א. **ז.** שם. **ח.** שם. **ט.** שם ה"ג.

אֶת פְּנֵי רַבּוֹ שְׁכָלוּ וּתְבוּנָתוֹ מִתְגַּבְּרָת, וְכֵן מְצִינוּ בְּמִשָּׁה רַבְּנוּ שְׁזָכָה 'פָּה אֶל פָּה אֲדַבֵּר בּוֹ' (במדבר יב, ח), זָכָה לְבִינָה עַל הַקּוֹדְמִים לְפָנָיו וּלְפָאִים אַחֲרָיו, וְכָל הַתּוֹרָה נִקְרְאת עַל שְׁמוֹ. וּלְפִיכֵךְ כְּשִׁיתְרָאָה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי הָאֱדוֹן ה', יִקְבְּלוּ נִשְׁמָתָן תּוֹסְפוֹת חֲדוּד לְהַכִּין סוּדוֹת הַתּוֹרָה. וְאִם בִּילִיד אִשָּׁה אָמַר 'אֶלְמָלָא רְאִיתִיו מִלְּפָנָיו הָיִיתִי מְחַדֵּד טָפִי' (עירובין יג:), קָל וַחֲמֹר בֵּין בָּנוּ שֶׁל קָל וַחֲמֹר לְהַזְכֶּה לְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוֹי^י 'רְצוֹנֵנוּ לְרֹאוֹת אֶת מִלְּפָנָיו' (נחלת בנימין (על המצוות) מצוה פמ).

חגיגה פ"א, רמב"ם הל' חגיגה פ"א, ספר המצוות מצות עשה נ"ג וְלֹא תַעֲשֶׂה קִנְיָו, סמ"ג עשין רכ"ח לאוין ש"ס.

מצוה תצ

שְׁלֹא לַעֲלוֹת לְבֵית הַבְּחִירָה בְּלִי קָרְבָן (לֹא תַעֲשֶׂה רפ"ח)

הַזִּהְיִר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא לַעֲלוֹת לְבֵית הַבְּחִירָה בְּלֹא קָרְבָן, וְהוּא הַנִּקְרָא עוֹלֵת רְאִיָּה, שְׁנֵאֲמַר (דברים מז, מז) 'וְלֹא יֵרָאוּ פְנֵי רִיקָם'.

משנה הלכות

זו בזכרים בזמן שבית המקדש קיים. יהי רצון שיבנה במהרה בימינו.

תצ) גדרי הלאו. קיום המצוה, העולה לרגל ובא לעזרה ביום ראשון מימי החג ולא הביא עמו קרבן עולת ראייה עובר בלאו זה^א. ועולת ראייה אין לה שיעור מן התורה, ומדברי סופרים שלא יפחות קרבן זה משה מעה כסף ומצוה להביא כפי עשרו^ב.

זמנו. והעובר בלאו זה ביום ראשון ולא הביא בין בשוגג ובין במזיד הרי זה מקריב

סומא אפילו בעין אחת פטור^ג. אירע בו אחד מן הפטורין ביום ראשון כגון ששבר רגלו או שניסמא עינו אף על פי שחזר ונתרפא בשני פטור כל החג, דכל החג תשלומין דראשון הוא^ד. היה חייב בראשון ונעשה חגור בשני, חייב לעלות או לשלוח קרבן^ה.

שאר פרטים. ונסתפקו רבותינו האחרונים ז"ל^ו אי בזמן הזה חייב אדם לקבל פני רבו ברגל, ואשרי מי שזוכה לקבל פני רבו בכל יום כהאי תלמוד ירושלמי^ז. ונוהג מצוה

י. שמו"ר א, טז. במ"ר יב, ט. יא. ראה מכילתא פרשת בחודש ב. רש"י שמות יט, ט. יב. שם ה"א. יג. שם ה"ה. יד. תוס' חגיגה ט. ד"ה כיון דלא חזי בראשון, הובא במנחת חינוך. טו. נודע ביהודה מהדורא תנינא או"ח סי' צ"ד. טז. עיין ירושלמי עירובין פ"ה ה"א. **תצ** א. רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"א. ב. שם ה"ב.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוֹת. שָׁמֶן הַכָּבוֹד פִּיּוֹן שְׂבָאִים לְהַקְבִּיל פָּנֵי הַשְּׂכִינָה אֵין רָאוּי לְרֹאוֹת פָּנָיו רִיקָם, שְׁכֵן דֶּרֶךְ הַבָּאִים לְרֹאוֹת פָּנֵי הַמֶּלֶךְ לְהֵבִיא עִמָּהֶם דּוֹרוֹן לְשַׁלְחַן הַמֶּלֶךְ, וְהוּא הָעוֹלָה, וְגַם לְמִשְׁרָתִי הַמֶּלֶךְ, וְהֵם שְׁלָמִי חֲגִיגָה וְשְׁלָמִי שְׂמֵחָה, שֶׁלֹּא הָיָה אוֹכֵל אוֹתָם לְבָדוֹ. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם (הל' חגיגה פ"ב הי"ד) 'כְּשִׁיבֹח אָדָם שְׁלָמִי חֲגִיגָה וְשְׁלָמִי שְׂמֵחָה לֹא יִהְיֶה אוֹכֵל אוֹתוֹ הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ בְּלִבְדֹּר וִידְמָה שִׁיעֲשֶׂה מִצְוָה גְּמוּרָה, אֲלֵא שְׁחִיב לְשִׂמְחָה הָעֲנִיִּים וְהָאֲמֻלָּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד, כט) 'וּבֹא הַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהִיתָוּם וְהָאֲלֻמָּנָה', וּמֵאֲכִיל אֶת הַכֹּל וּמִשְׁקֵן לְפִי עֲשֹׂרוֹ' (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה תיו). וְגַם יַעֲקֹב אָבִינוּ אָמַר (בראשית מג, יא) 'אִם כֵּן אֶפּוֹא זֹאת עֲשׂוּ קָחוּ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ וְגו' מִנְחָה' לְאֶדְוֹן הָאָרֶץ. וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד לֹא בָּכָל פַּעַם

משנה הלבית

עולת ראייה אינה באה אלא מן החולין כשאר קרבנות שאדם חייב בהן.^ה נשים אף על פי שנכנסו אינם חייבין בעולת ראייה, ואם הביאו מקבלין מהם.^ט

יורשים ואבל. המפריש עולת ראייה ומת חייבים היורשים להביא, ואפילו עבר יום טוב מביאים אותה לאחר יום טוב.^כ אבל רח"ל אינו משלח קרבנותיו תוך ז', וצריך לומר שנעשה אבל ביום טוב, דאם נעשה אבל קודם יום טוב, יום טוב מבטל גזירת ז', אלא דלפי זה תקשה הא ביום טוב לא חל אבילות, וצריך לומר דלענין קרבן שאני.^כ

שאר פרטים. המקריב עולת ראייה ביום טוב סומך עליו בכל כוחו כדרך

בשאר ימות הרגל וכולן תשלומין דראשון הם, אלא שכל המאחר הרי זה מגונה.^ה עבר הרגל ולא הביא אינו חייב באחריותו ועל זה וכיוצא בזה נאמר (קהלת א, טו) 'מעוות לא יוכל לתקון'. עולת ראייה אינה דוחה שבת ולא את הטומאה, אבל דוחה את היום טוב שהרי חיובה ביום טוב ראשון.^ה

דיני הפטורים. היה פטור ביום ראשון כגון שהיה חיגר או סומא בעין אחת ונתרפא בשני פטור מן הקרבן כל שבעה, אבל נטמא ביום ראשון חייב להביא ראייתו כשיטהרי (ועיין לעיל (מצוה תפ"ט) דכל הפטורין מלעלות פטורין גם מן הקרבן, קחם משם). נכנס כמה פעמים בעזרה אינו צריך להביא בכל פעם עולה, ואם הביא מקבלין הימנו.^ה

ג. שם ה"ד-ה. ד. שם ה"ו. ה. שם ה"ח. ו. שם פ"ב ה"ה. ז. שם ה"ו. ח. שם ה"ח. ט. ועיין בלחם משנה שם פ"ב ה"א, גבי אנדרוגינוס שמשמע שאם הביאה הוי חולין בעזרה. י. שם פ"א ה"י. יא. מנחת חינוך. יב. עיין רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ב הי"א, ועיין מנחת חינוך.

שִׁיתְרָאָה בְּעֶזְרָה צָרִיד לְקָרְבֵּן אֶלָּא פְּרָגְלִים בְּלִבָּד, שְׁהוּא זְמַן שְׁמַחַת חֲתָן וְכֻלָּה, וְחֵיב לָבֹא לְבֵית חֲתָנוֹת וּלְהִרְאוֹת בְּמִזְמוּטֵי חֲתָן וְכֻלָּה, וְלִכְּנֵן הִיתָה הַמִּצְוָה בְּזָכָרִים (מצודת דוד שם).

מראה מקומות עיין במצוה הקודמת.

פְּרִשְׁת שׁוֹפְטִים יֵשׁ בָּהּ י"ג עֲשִׂין כ"ז לְאוֹיֵן

מִצְוָה תצא

לְהַעֲמִיד שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים (מִצְוֹת עֲשֶׂה ר"ג)

צִוָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִיד שׁוֹפְטִים לְדִין, וְשׁוֹטְרִים שִׁכְרִיחוּ לַעֲשׂוֹת חֻקֵּי הַתּוֹרָה וּמִשְׁפָּטֵיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים מז, יח) 'שֹׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכֹל שְׁעָרֶיךָ'.

משנה הלכות

ויותר מעמידין בה סנהדרי קטנה^א. ועיר שאין בה ק"כ איש מעמידין בה בית דין של ג' דינים^ב.

הראוי להיות דיין. ואין מעמידין בסנהדרין, אלא אנשים חכמים ונבונים בתורה, ויודעים קצת משאר חכמות כגון רפואות וחשבון תקופות ומזלות ואיצטגנינות, ואין מעמידין אלא מיוחסים הראויין להשיאן לכהונה^ג. ואין מעמידין לא זקן מופלג ולא סריס ולא זקן ושלא ראה בני^ד. וצריכין להיות מנוקים מכל מום, ושהיו בעלי שיבה, בעלי קומה, ונבוני לחש, ושידעו ברוב לשונות^ה. בית דין של שלשה אין צריכין בכל אלו, וצריכין אלו ואלו על כל פנים ז' דברים,

שעושה בחול, ולא גזרו משום שבות דרוב בעל חי^ו. שלח הקרבן על ידי שליח קודם שהתראה או לאחר שהתראה יצא ידי חובתו^ז. ונוהג בזמן הבית בזכרים הראויים לראייה, ואם עבר ונכנס בלא קרבן עבר בלאו, ונחלקו הפוסקים אי לוקה^ח.

תצא) סנהדרי גדולה וקטנה. קיום המצוה, קובעין בית דין הגדול של שבעים ואחת בלשכת הגזית שבמקדש, הגדול שבהן הוא הנשיא ואחריו יושבין לפי מעלתם, כחצי גורן ונקראין סנהדרי גדולה, עוד מעמידין שני בתי דינים של כ"ג כ"ג על פתח העזרה ופתח הר הבית ונקראין סנהדרי קטנה, וכל עיר שיש בה מאה ועשרים איש

יג. רמב"ם הל' חגיגה פ"א ה"ט. יד. מנחת חינוך. טו. רמב"ם שם פ"א ה"א, מנחת חינוך. **תצא** א. רמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ג. ב. שם ה"ד. ג. שם פ"ב ה"א. ד. שם ה"ג. ה. שם ה"ו.

תקיעת שופר

בימי הסליחות התפללנו יותר בכוונה הגם שלא היה לנו סידור או סליחות. וכן כל אחד כפי כחו הדל, שיפר מעשיו.

בהתקרב ימי ראש השנה היינו בצער גדול על שלא היה לנו שופר ברשותינו, ואם כי סדורים ומחזורים להתפלל גם לא היה לנו, מכל מקום, כל מי שידע אפילו משהו בעל פה, היה מתפלל, אבל לענין שופר לא מצאנו עצה.

וראה ה' בצערינו, ובערב ראש השנה בעת צאתינו למקום העבודה מצא אחד מחברינו שופר קטן מונח באמצע הדרך, והיה השופר בשיעור מדויק, לא פחות ולא יותר, והביא אותו למחנה וקיימנו תקיעת שופר, והיה זה לנס. לאחר זמן התברר לנו שהיה במחנה איש יהודי מברלין, שהיה ה"בלאקאווע" [ראש של בלוק] מספר עשרים ושבע, והיה ברשותו טלית, תפילין ושופר.

צום יום כיפור

ערב יום כיפור יום רגיל במחנה, אמנם הרגשנו בנפשנו תשוקה מיוחדת אל הקב"ה אבל לקיים מצות אכילה ושתייה בערב היום הקדוש, זאת לא יכולנו, כי לא היה לנו מה לאכול, וגם בשביל סעודה המפסקת לא היה לנו כלום, ובכן לא היה ניכר שום שינוי ביום ערב יום כיפור מביום שלפניו.

גם בעצם יום הכפורים יצאנו לעבודה כמו בכל יום. הגעתי לכלל החלטה וגמרתי בדעתי להתענות ביום כפורים זה, על אף שהיה בכלל פיקוח נפש ורבים מבינינו אמרו שאסור להתענות, כי על ידי זה נחלש ביותר ולא יהיה לנו כח להחזיק מעמד, מכל מקום לא רציתי להביא אוכל לפי ביום הקודש והנורא.

נתתי שתי נימוקים לדברי. ראשית, אף שמותר לאכול על פי דין, אמרתי בלבי, מי יודע אם נזכה להשתחרר מכאן, ואולי זה היום כיפור האחרון שלי בחיי, ועל כן אצום ויהי מה. שנית, הן היו היה הרבה ימים אשר החליטו הרשעים לא לתת לנו לאכול בהם כלל, ואזי בלית ברירה לא היינו אוכלים, ולכן אמרתי, לו יהיה יום זה כאחד הימים האלו, ואשתדל בכל כחי להתענות.

אכלתי בערב יום כיפור כל מה שיכלתי, או יותר נכון מה שנתנו לנו לאכול, ובליל הקדוש התפללנו תפלת "כל נדרי" בעל פה.

בבוקרו של היום הקדוש יצאנו לעבודה כרגיל אבל בלא לשנות את מעט

הקפה שחור שהיו נותנים בבוקר. הגענו למקום העבודה ועבדנו כל הבוקר, והנה קרה דבר זר בעת הצהרים, שבכל יום לא נתנו מאומה לאכול, קם הקאפו הרשע שידע שיום כיפור היום, והביא קדירה גדולה עם אוכל, וציוה על כולם לעמוד בשורה. הוא בעצמו עבר עם העגלה, עליה העמיס אוכל מבושל ריחני וטוב. לכל אחד היתה צלחת בידו והוא יצק לתוכה. כך חילק את האוכל לכל אחד ואחד, בעודו אומר בלעג אכזרי "כיפור די פרעסט היינט, כיפור די פרעסט היינט" [אתה זולל היום ביום כיפור].

בלית ברירה עמדתי בשורה וקבלתי את האוכל בכלי שלי, והלכתי מלפניו ועמדתי אצל חברי.

לאחר שעברתי בתור וקבלתי המאכל נצטערתי מאד, ולא ידעתי מה לעשות. לאכול לא רציתי, לשפוך המאכל על הארץ היו קורין לזה "סאבאטאזש" [מרידה], ובשביל זה היה יכול להמית אותי אל אתר, ולא ידעתי כדת מה לעשות כי היה כרוך בספק פיקוח נפש.

בנתיים עבר לפני איש אחד מבני המחנה בחור הונגרי רק כקנה וחלוש מאוד, עם מאכלו, ומיהרתי ושפכתי את מאכלי לקערתו במהירות גדולה, ורמזתי לו שיאכל במהרה, וכן עשה.

הקאפו הרשע, לאחר שסיים לחלק לכולנו, הסתובב בינינו וחרק בשיניו ואמר איך האבע אייך אפגעטאן" [סידרתי אתכם]. אבל ערבה עליו שמחתו כשהביט בי וראה שאיני אוכל, ומיד פנה אלי בכעסו ושאל "ווא איזט דיין פרעסען" [היכן המאכל שלך], אמרתי לו "כבר אכלתיו, הייתי רעב מאד ואכלתי מהר".

הוא התקרב למקומי ובדק סביבותי לראות אם לא שפכתיו על הארץ ולא מצא כלום, אבל הבין שמסרתיו לאחר, ולכן, מיד כשגמר לחלק הגם שהיה זה זמן מנוחה לחצי שעה, לא הניח אותי אלא אמר "די פאסט היינט, איך וועל דיר שוין העלפען" [אתה צם היום, אני כבר אסתדר אתך].

עניתי בצום נפשי

מיד צוה עלי ללכת לעבודה, ולקח בעצמו "טראגע", היינו מין תיבה גדולה שיש לה שתי מוטות ונושאים אותה שני אנשים, אחד מלפנים ואחד מאחור, והניח בתוך התיבה חול ואבנים מלא על כל גדותיו, וצוה עלי להעלות את זה

לכנין בגובה שלוש קומות שבנו שם בונקערס.

כך עמד עלי כל הצהרים ומיהר אותי לעלות ולירד פעם אחר פעם הלך ושוב במהירות רבה, ואת האדם אשר סייע לי מצד השני החליף בכל פעם אחרי שעלינו וירדנו, שהרי הוא לא היה חייב עונש, רק אני. וחשב הרשע שבהיותי רעב ועיניתי בצום נפשי, אפול ואמות ח"ו בעבודה קשה זו.

אבל מאת ה' היתה זאת, שקבלתי הכל בשמחה רבה ובלי ליאות, ואדרבה הרגשתי כעין קלות ברגלי שהוליכו אותי במהירות כל העת, עד רדת הלילה. תודה לא-ל שחזקני בעת צרתי, ולא הניח למוט רגלי.

מן המיצר קראתי י-ה

כשגמרתי עבודה מפרכת זו נכנסתי ל"לאגער", והיה זה בערך בשעה ארבע אחר הצהרים, ונעמדנו כמנין אנשים להתפלל מוסף ומנחה. איש אחד שימש כשליח ציבור והתפללנו בעל פה, כל אחד כפי מה שהיה בזכרונו, ובעזרת ה' יתברך ידעתי אז כל התפלות בעל פה.

באמצע התפלה הבחינו כמה אנשים שה"לאגער פירער", הוא הראש של כל המחנות, מסתובב אנה ואנה, וכשראינו אותו התחילו כולם להשתמט, אך הוא שאג בקולו האכזרי: "ווער איזט דער פאבעטער?" [מי הוא השליח צבור?] ומפחד ואימה נאלמנו ולא השבנו לו דבר וחצי דבר, והוא צעק שנית "מי הוא השליח ציבור?"

והנה קם נער אחד קטן וחלש, שכמעט לא ניכר עליו שהוא בן אנוש, ואמר "אני הוא השליח ציבור", והרשע היתל בו ואמר לו: "ווא איזט דען דייך הער גאט ווארום העלפט ער דיר ניכט?" [איה אלקיך? למה הוא לא מושיע אותך?] ולא ענה הנער דבר. ואף על פי כן לא עשה הרשע דבר, אלא נופף בידו ואמר "בעטע ווייטער" [התפלל הלאה], והלך לו.

ויהי לנס. כי ראינו שבאותו רגע ממש ענה ה', כי המשיך הגרמני הלאה בלי להכותינו כדרכם, והמשכנו להתפלל.

לאחר התענית, בשביל "שבירת הצום" היה לי קצת מרק שחלקו כבכל יום בשוכינו מהעבודה, והיה המרק מקצת קמח שבשלוהו עם קצת פירות, ולקחתי בעת החלוקה ושמרתי עליו עד צאת הכוכבים. זה היה ה"אויס-פאסטען". ברוך הוא וברוך שמו שאכלנו משלו.

בצילא דמהימנותא

חשקה נפשנו מאד לקיים מצות "בסוכות תשבו שבעת ימים", לחסות בצל כנפי השכינה בצילא דמהימנותא, ואף על פי שלא היה לנו לחם משנה ובקושי היה לנו כזית פת, ניסינו לקיים המצוה בכל אופן.

בערב סוכות הוציא אחד מאתנו מה"באראק" מיטה של שלש קומות, וכרך סמיכות מסביבו, והוציא את הקרש משתי הקומות העליונות, והניח למעלה על ראש המטה קצת נסורת של עצים דקים לשם סכך.

בראותי את הסוכה עומדת בחוץ, עשויה כתיקונה, הלכתי לשם קודם תפלת ערבית, ונטלתי את ידי על שתי חתיכות פת אשר שמרתי לי מהבוקר. נכנסתי לסוכה ועשיתי קידוש והמוציא על הפת, וברכתי לישב בסוכה ושהחיינו, ושמחתי מאד שזכני השי"ת לקיים מצות סוכה.

וכמדומני שמיום יציאתי מביתי עד היום ההוא שנכנסתי לצל כנפי השכינה לא הרגשתי שמחה, רק אז.

אבל השמחה לא ארכה זמן רב, לא הספקתי לגמור לאכול את מאכלי הדל, והרשעים הנאצים השומרים אותנו החלו לירות בתוך המחנה כיון שהיו הרבה אנשים שנתקבצו מסביב הסוכה. מיד סלקו הסוכה והכניסו את המיטה לתוך ה"באראק".

במשך ימי חג הסוכות הצליחו כמה מאתנו לעשות סוכה במקום העבודה, ועשו סכך מפסולת תבואה או מנסרים קטנים או מחריות של דקל, וישבו ואכלו בסוכה.

נדר גדול לאלקי ישראל

ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ילקוט שמעוני שמואל א' רמז ע"ח) מצוה לנדור בעת צרה, אז נדרתי נדר גדול, אם יעזרני ד' הנורא והגדול, ויוציאני מתחת ידי הרשעים הארורים, ויצילני מבור שאון ומשיני הכפירים, ויתן לי בריאות וחיים, ממעונו הגדול מן השמים, אקדיש לו לילות וימים, ואהיה מן המקיצי נרדמים, לסבול ולעמול בעול התורה. ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה. וישמע אלקים את נאקתם וגו'.